



ԱՂԱՔԱՐ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԱՄՍԱԳԻՐ

էւ յաւելած. դաստիարակների համար

XVII ՏԱՐԻ № 11 Ն Ո Յ Ե Մ Ի Ե Ր 1899 թ.

**Չըզխտեմ ինչու
ձմեռւայ օրը յիշում
եմ ես միշտ իմ խեղճ
եղ բօրը:**



Գ Ո Ր Տ Ե Ր Ն Ե Ի Օ Չ Ը

Սմառնալին էր օրը: Արևը խալտում էր բաց-կապույտ կամարի վրայ: Գորտերը գետի եզերքին նստոտած՝ մեծ-մեծ ջարդում էին: Մէկն ասում էր. «Մենք ամեն կենդանիներից գեղեցիկ ենք. միևսը՝ «մենք այս ջրի թագաւորն ենք, տէրն ենք. երրորդը, որը պապիս տարւան էր հասել, փրկելով յոխորտանում էր. «Ինձանից դօրեղն երբէք չի գտնւիլ». մնացածներն էլ վկայում էին «ղո՛րթ, զո՛րթ»:

Այս միջոցին օձը, գալարւած կանաչների ներքեւ, արտեւանունքները փակած ննջում էր. արթնացաւ սրանց ձայնից. և սողոսկելով մօտեցաւ մի գորտի ոտից բռնեց. գորտերը լեղապատառ «վա՛-վա՛» անելով ցատկեցին ջուրը և ցեխերի մէջ մտան. ումանք էլ թագ կացան սէզերի տակ:

Ալաւնաւորը, կականչ բարձրացրած, գոռում էր ու գոչում «գը՛ռ, գը՛ռ». հասէ՞ք ապատեցէ՞ք ինձ, ընկերներ: Սակայն նրանք չէին լսում... Օձը մի ըռպէում տեղաւորեց նրան իր փորում:



ԱՐՋԸ ԵՒ ԱՆՏԱՌԸ

Արջը մի օր խիստ բարկացաւ
Եւ հալոյեց Անտառին,
Ինչ է՛, ծառից մի տանձ ընկաւ
Ուղիղ նորա ծոծրակին:

Էլ չուղեց նա միտքը անել,
Որ Անտառը մեղ չունի,
Որ չէր կարող սա պատուիրել,
Տանձը ծառից չը ընկնի:

Փոնէ՛ լիչէր ալն անհամար
Բարիքները Անտառի,
Որ անհատնում նորա համար
Մի տմբար էր շատ տարի...

Դէ՛ս մըրթմըրթաց, դէ՛ն հալոյեց,
Խըռովեց ու հեռացաւ,
Բաց Անտառը — խաղաղ ու մեծ,
Այդ բանն իսկի չիմացաւ...

Տանկական առած. «Արջն անտառից նեղացաւ,

«Անտառն իսկի չիմացաւ»:

Զ. Բալուդեան

ՄԻՂՏՆ ՄԻ ԿԱՏՄԻՆ



Երբ ասէր փիսօն նրա-
տած՝ երեսը լւանում էր,
երբ տեսաւ ղիմացից դէպի
իրան է գալիս անապատների
նաւը, տչսինքն ուղտը, մի
նահագին բեռը շալակին: Փի-
սօն վաղեց դէպի ուղտն ու ուրախ-ուրախ
բարեկեց.

— Գա՛լդ բարի, եղբայր:

Ուղտը. Ի՞նչպէս, ես քո եղբա՞յրը:

Կատուն. Այո՛, մի՞թէ ճիշտ չէ: Հապա մէկ
ինձ նայիր: Մի՞թէ ես չեմ կարողանում մի սա-
պատ շինել անպէս գեղեցիկ, ինչպէս որ բոնն է:

Ուղտը. Շատ կարելի է. բայց արդեօք քո այդ
կուղդ—սապատդ կարո՞ղ է նաև անքան բեռը
տանել, ինչքան որ իմս:

Կատուն. Շատ անմիտ հարց. դու միայն ինձ
տուր փոքրիկ բեռդ, և ես նրան կըտանեմ, իբ-
րև թէ ոչինչ չեղած, իբրև մի թեթև փետուր:

Ուղտը. Սակայն այդ մասին լա՛ւ մտածիր.
արդեօք այս բեռս քեզ համար շատ մեծ չէ՞:

ԿԱՏՈՒՆ. Է՛է՛հ, ի՞նչ առականք եմ. տո՛ւր ինձ,
ասում եմ քեզ, տո՛ւր:

ԿԱՏՈՒՆ. Վի՛շ, այս ի՛նչ ծանր է, ես ճխլե-
ցի սրա տակին:

Ուրջ. Դու արժանի ես դրան, ուրեմն վա-
լելիք մեծամտութեանդ հետևանքը:

Ո՛վ որ ցանկանում է մեծամեծ
գործերի ձեռնարկել, նա դեռ պարտա-
ւոր է առաջուց շաւ մտածել, իր ոչ-
ժերը փորձել եւ սպաքե սկսել:

Պարիզ

Թարգմ. Լ. Մ.-Ս.



ՅՈՐԵՆՆԵՐՆ ՈՒ ՏԱՏԱՍԿԸ



որենները այն ինչ գարնանային մեղմ արևի տակ՝ ուրախ և զլարթ բարձրացրել էին իրանց քնքուշ գլուխները, չըզլտեմ որտեղից որտեղ, բուսաւ մի տատասկ. ցորենները, ինչպէս ասում են, իրանց արին նեղ, նրան սիւն տեղ:

Տատասկը գարգանում էր և մեծանում օրերով, ժամերով. տարածում էր իր երկար թևերը և սկսում իր շուրջը գտնւողներին սաստիկ ճնշումի ենթարկել, ծակոտել, հարւածներ իջեցնել անխնայաբար, լուսաշիտարհից զրկել: Յորենները կուշ եկած, հեծեծում էին.

«Ինչե՛ր ես անում, ընկե՛ր ջան, ինչի՛ այդպէս վաս ես վարում մեզ նե՛ս. մեր լաւութիւնը դրանո՞վ ես վնասում»... խնդրում էին ցորենները:

«Իմ բնաւորութեան յասկանիւն այդպէս է, ես ինչ անեմ. անհող և դողալիտ կերպով պատասխանեց տատասկը. եթէ ես ուրիշներին վնաս չըսամ, չեմ հանգսանալ»:

Անտանելի էր ցորենների դրուժիւնը, օր ըստ

օրէ ամեն տեսակ խստութիւններ և զրկանքներ աւելանում էին:

Մի անգամ արտի տէրը, երբ պատահմամբ անցնում էր մօտերից, լսեց նրանց վաճառունը և տեսաւ այն բռնապետին: Մեծ աշխատութեամբ ձեռներն արիւնլաօ, հազիւ կարողացաւ արմատից հանել, խլել այդ դժպիտ տառասկիւն, սակայն, ափսոս, որ մի քանի ցօրենի հասկեր էլ ջարդւեցան, որովհետեւ շղթաւած էին տատասկի հետ և կաշկանդւած պինդ կերպով:

Այնուհետեւ ցօրենները ազատ շունչ քաշեցին. բարձրացրին իրանց գագաթները և արևի ճառագայթներից պսպղալով՝ խալտում էին ու ցընծին տալիս:

Վարդուխի Գաւառեան





ՇԱՄԱՄԵՆՑ ԲԱԶԷՆ



ամամենց Աբրահամը շատ էր սիրում բազէով միրհաւ որսալը: Ամեն տարի նա գնում էր Մուաւի լանջը ծածկող կամ Երից—Մանկանց վանքի մօտ գտնուող Ծոփսի կամ Զրմոկի անտառները և վիթխարի ծառերը բարձրանալով ու ամեհի կռիւ մղելով բազէների հետ՝ նրանց բներից հանում էր ճտերը, բերում տուն, սկզբից քթոցի տակ, յետո՛ջ թառի վրայ մեծացնում, ձեռքի սովորացնում, ապա բազէն, ձեռքի վրան որսի շները ետեւն արած, ռոտով կամ ձի նստած դուրս էր գալիս մեր գիւղի հանդը միրհաւ կամ կաքաւ որսալու: Զատ անգամ էլ բազէի քաւաւ (մարի) կամ ջոււաւ (որձակ) ճտերը մեծացնելով և որսի սովորեցնելով՝ ծախում էր, երբեմն մի թաւար բազէի փոխարէն մի ձի կամ գոմէշ առնելով:

Անջնջելի տպաւորութիւն է արել ինձ վրայ Զամամենց մի բազէն, որին մանկութիւնից չեմ մոռանում:—Նա դեռ թոյլ էր, նրա թւերը դեռ նոր էին բսել: Սակայն նա հէնց հիմա էլ իր գլուխը հպարտ էր բարձրացնում, հայեացքը լուրջ էր, շարժւածքը՝ սեգ:

Նա անշարժ նստել էր՝ իր սուր-սուր մագիլներով բռնելով կաղնի ամուր թառից և մտածում էր. բայց ի՞նչի մասին,— ինքն էլ չըզիտէր:

Նրան թուում էր, թէ այն աշխարհը, որ նա տեսնում է իր շուրջը, իսկական աշխարհը չէ, որ իրան շրջապատող աշխարհից դէնը պէտք է մի ուրիշ, աւելի լաւ, աշխարհ լինի լայնարձակ և ազատ:

Մի՞թէ նրան այդպիսի լայն թւեիր և սրատես աչքեր են տւած, որ նա շղթայակապ նստէ այդ թառի վրայ: Մի՞ թէ նրա համար դոյութիւնն չունի ուրիշ աշխարհ, ուրիշ կեանք...

Բայց նա դրսևանապէս չէր կարողանում պատասխանել այդ հարցին:

Այն օրից, որ նա յիշում է իրան, ոչինչ չի փոխել նրա շուրջը: Ի՛լի Աբրահամ-քեռին էր, Է՛լի այն չարածճի երեխաները: Ամեն անգամ մենք վազում, ընկնում էինք Աբրահամ քեռու առաջը և զրնկուն ծիծաղով մօտ էինք վազում, որ տեսնենք, ի՞նչ է անում մեր բազէն: Ամեն անգամ մենք հետաքրքրութեամբ դիտում էինք, թէ ի՞նչպէս է Աբրահամ քեռին փոխում ջուրը կամ մսի կարմիր կտորները նետում դէպի բազէն:

Բազէն սովորել էր Աբրահամ — քեռուն և զւարթ երեխաներին: Նա աշխուժով ծւատում էր մսի կտորները և նոյն իսկ թո՛ւ էր տալիս, որ մի փոքրիկ աղջիկ փրփուրի նման սպիտակ թաթիկներով շարժէ իր թւերը, և չէր բարկանում որ նա խանգարում է իր հանգստութիւնը:

Այդ մարդիկ հոգս էին քաշում նրա մասին, սիրում էին նրան, — բայց, տարօրինակ բան. նրան թուում էր, թէ նրանք օտար են, նրա շուրջը ամեն բան օտար է, ո՛չ մի սիրելի բան չըկար այնտեղ, և ոչ մի բան երբէք հարազատ չի լինելու նրա համար, երբէք ո՛չ ոքի չի սիրելու նա այստեղ...

Բազէի ճուտը մեծացաւ, թւերը ամրացան, կտուցը կեռացաւ, սրւեց, պնդւեց պողպատի նման, սուր մազիկները երկարացան...

Եւ ահա մի անգամ բազէն, մտածմունքի մէջ ընկած

երկար կ'սնգնելուց յետոյ, յանկարծ, թրպրտաց, յուզեց. նրա աչքերը փայլեցին, թւերը տարածեցին, ցնցեցին, նա փորձեց թռչել, բայց կաշկանդող շղթան ու փոկը արդեւք եղան. նա ուզում էր հպարտ ու իշխանօրէն ծւալ, բայց ոտերից կախած բոժոժները զրնկ-զրնկացնելով՝ թառի վրայ մի քանի անգամ պտոյտ անելուց յետոյ նա նստեց թառի վրայ և թւերը իսկոյն ծալեցին:

Այդ բանից յետոյ նա միշտ մռայլ էր: Եւ որքան ուժեղ էր զգում իրան, այնքան աւելի էր մռայլանում, զրգուում, այնքան աւելի յաճախ էին նրա աչքերը զայրոյթի կրակով բռնկւում, աւելի յաճախ էր թառը զողզողում նրա ուժեղ թւերի հարւածներից:

Նա հիմա արդէն դաժան հայեացքով էր նայում Աբրահամ-քեռու և մանուկների վրայ: Մի անգամ, երբ փոքրիկ աղջիկը, իր սովորութեան համաձայն, ուզում էր շոյել բաղէին, նա բարկացաւ և ուզում էր յարձակւել աղջկայ վրայ, բայց վախեցած մանուկը, լալով, հեռու փախաւ նրանից:

Բաղէն ինքն էլ չէր հասկանում, թէ ինչ է պատահել իրան հետ, թէ ինչի նա յանկարծ սկսեց ատել այդ փոքրիկ աղջկան, որ միշտ զարճանում էր և ոչ մի վատութիւն չէր արել նրան: Այո՛, հիմա նրա համար ամեն բան ատելի է—և՛ թառը, և՛ մեր գիւղը, և՛ մարդիկ, նոյն իսկ նրանք, որոնք խնամում էին նրան...

Բաղէն նորից նստեց թառի վրայ և սկսեց տխրութեամբ նայել դէպի փողոց կամ դիտել սրահի առաստաղը:

Գարունը նոր էր բացւել, թռչնակները ճուղղում էին, օրը սլաքառ էր, և արեղակը իր ջերմութեամբ երբեմն զրգուում էր բաղէին:

Բայց որքան աւելի էր ջինջ ու մաքուր լինում օդը, որքան խորունկ էր բացւում կապոյտ երկինքը, որքան զարթագին էր հնչում թռչնակների համերգը, այնքան աւելի մռայլ էր նայում բաղէն: Իսկ երբ երևաց զալարի առաջին բողբոջը,

երբ տարածւեց բացւած կոկոնների բոյրը, երբ բազէի ականջին հասաւ առւակների խոխոջը, նա սկսեց անասելի կերպով տխրել: Նա այլ ևս չէր դիպչում մսի կտորներին և ամբողջ օրերով անշարժ նստում էր թառի վրայ, մռայլ ու տխուր...

Այդ ժամանակ նա ուզում էր մեռնել, որ այլ ևս չըտեսնէ ատելի աշխարհը և չըտանջւէ: Նրան թւում էր, թէ ինքն արդէն մեռնում է: Յիրաւի, նրա թւերը թուլացել և քաշ էին ընկել, հպարտ գլուխը թեքւել էր, աչքերը մարել էին, մագիլները թուլացել և չէին կարողացում պինդ բռնել թառից: Նա անպատճառ կընկնէր, եթէ այդ բոպէին չըլսէր սրահի կտուրի պռուկներին կանգնած թռչնակների աշխոյժ ճըռուղիւնը:

Բազէն աչքերը բացեց, վերև նայեց և տեսաւ կուրծքը սպիտակ մի սև թռչնակի:

Դա առաջին ծիծեռնակն էր:

Ծիծեռնակը նոյնպէս զարմացմամբ նայեց բազէի վրայ. նրան թւում էր, թէ ծանօթ է՝ կեռ քիթ, սուր ու կեռ մագիլներ և լայն թւեր ունեցող՝ այդ մեծ թռչունի հետ. նրան թւում էր, թէ այդպիսի թռչուններ էր տեսել, միայն այստեղից հեռու, այն երկրներում, որոնցով շտապով թռել, եկել է իր սիրուն ծննդավայրը...

Եւ յանկարծ ծիծեռնակը մի շշուկ լսեց.

— Ես մեռնում եմ թախիծից... Ասան լինչի այսքան տրտուր եմ ես:

Ծիծեռնակը ափսոսաց այդ մեծ և ուժեղ թռչունին, — ափսոսաց, որ նա այդքան տխրում է, և սկսեց ճուղկել.

— Ես չըգիտեմ քո տխրութեան պատճառը, բայց ես այնքան շատ եմ թռել այսօր և այնպէս յոգնած եմ, որ աշխատելուց առաջ պէտք է հանգստանամ: Եթէ ուզում ես, կըպատմեմ քեզ, թէ իրտեղից եմ եկել և ինչ եմ տեսել: Դա, կարելի է, քեզ կըբազանցէ, և քո թախիծը կանցնէ:

— Ուրեմն այս ատելի աշխարհից դուրս մի ուրիշ աշխարհ էլ կայ, — արագութեամբ հարցրեց բազէն:

— Օ՛, ի հարկէ... Եւ ինչպիսի՞ն աշխարհ: Որքան մեծ և գեղեցիկ աշխարհ: Մեր զիւղը մի փոքրիկ, հաղիւ նկատելի, կէտ է այդ աշխարհի վրայ: Ես ահագին տարածութիւն եմ թռել — անցել, բայց կարծում եմ, որ այդ տարածութիւնն էլ չնչին է՝ աշխարհի հետ համեմատած... Ես կարծում եմ, որ աշխարհը անսահման է:

...Ես թռել — եկել եմ հարաւից, այն հրաշագեղ, մշտադալար երկրներէից, ուր դաժան ձմեռը չի ծածկում երկիրը իր սպիտակ ու փափուկ ծածկոցով, չի կաշկանդում գետերն ու լճերը քարի նման կարծր սառույցով:

... Ես թռել — անցել եմ լայնատարած, աղմկայոյզ և ալէժաժան ծովերի վրայով, որոնց ափերը չեն տեսնում և ուր երևում է միայն ջուրը, իսկ ջրի վրայ՝ բերանը ներքև դարձրած խորունկ թասի նման — ջինջ կապոյտ երկինքը:

... Ես տեսել եմ և մի ուրիշ, ցամաք, ծով՝ իր ցամաք ու երիւոսն ալիքներով, — հրաշէկ աւաղի ծովը, ուր դալարի մի կանաչ բլծ, մի կաթիլ ջուր անգամ չըկայ, ուր սպիտակին են տալիս միայն սոթից ու ծարաւութիւնից մեռած մարդկանց և ուղտերի ոսկորները, թշուառ քարւանների այդ թըշուառ մնացորդները...

...Ես թռել — անցել եմ շքեղազարդ կանաչ դաշտավայրերով, որոնք դէս ու դէն կտրւում են լայն գետերի արծաթեայ ժապաւէններով և որոնց վրայ փռւած են դիւղեր ու քաղաքներ, իրանց բարձր աշտարակներով, — այնտեղ ապրում են ուրիշ տեսակ մարդիկ, ուրիշ լեզուով, ուրիշ սովորութիւններով:

...Ես թռել — անցել եմ և բարձր, անտառապատ, սարերի մօտով. — օ, որքան բարձր, նրանց՝ ձիւնով ու սառույցով ծածկւած՝ գազաթները կարծես արծաթից լինեն: Նրանց լանջերին փռւում են բամբակի նման սպիտակ ամպերը, իսկ վե-

ընում միշտ ջինջ և միշտ կապոյտ երկինքն է տարածւած... Այդ սարերի վրայ իրանց զօրեղ թւերով բարձրանում են միայն արծիւ-արքաները և բազէ-իշխանները...

— Ի՞նչ բազէներ, — բուռն կերպով հարցրեց մեր բազէն: Վաղուց նա յուզւում էր, նրա սիրտը մարում էր, բայց հիմա զգաց, որ ահա ինչ որ մի անսովոր բան պիտի պարզւի, յայտնւի, որ անչափ պիտի ուրախացնէ նրան...

— Մի՞թէ չե՞ս ճանաչում բազէներին, — հարցրեց ծիծեռնակը. — ինձ թւում էր, թէ դու էլ բազէ ես: Գոնէ դու շատ նման ես նրանց: Միայն բազէները դիւղերում չեն ապրում: Բայց ո՞չ: Դրանք հրաշալի թռչուններ են: Ճշմարիտ է, նրանք թռչուններից ամենազեղեցիկը չեն, նրանց փետուրները այնպէս դուռնեղ չեն, ինչպէս, օրինակ, թռչափնիքները, բայց և այնպէս նրանք արծիւ-արքաների ցեղից են: Այո՛, բազէները հրաշալի թռչուններ են, հրաշալի, հպարտ: Բազէները բնակւում են այն սարերի անտառներում, որոնց մասին ես պատմեցի քեզ: Նրանք իրանց բները հիւսում են զարհուրելի անդունդների վրայ կախւած՝ անմատչելի ծառերի վրայ: Նրանք ո՞չ ոքից չեն վախենում: Ո՛չ որսորդի դնդակն է հառնում նրանց, ոչ էլ գիշատիչ զազանի ճանկերը: Նրանք սաւառնում են անհուն բարձրութեան վրայ և այնտեղից իրանց սուր աչքերով դիտում են որսը: Նրանցից վերև միայն արեգակն ու խորունկ երկինքն է, ներքև՝ ամբողջ աշխարհը իր ծովերով ու դաշտավայրերով, իսկ շուրջը՝ անսահման տարածութիւնը... Բայց ինչ պատահեց քեզ հետ, — յանկարծ կանգ առաւ ծիծեռնակը:

Եւ ճշմարիտ, բազէին մի ինչ որ անսովոր բան պատահեց: Նա յանկարծ նորից ուժեղացաւ, այնպէս ուժեղացաւ, որ երբեք այդպէս չէր զգացել իրան. նրա դուռնը նորից հպարտօրէն բարձրացաւ, աչքերը շողշողացին, մագիլներով ամուր սղմեց թառը, թւերը տարածեց, ցնցեց, — ապա յանկարծ ծււաց, — ծււաց անսովոր, վայրենի և խնդաղին...

Այն ժամանակ ծիծեռնակը ճանաչեց այդ հրաշալի թռչունին...

Բաղէն հիմա իմացաւ, թէ ո՞վ է ինքը, ինչի էր տխրում և ինչ էր ուզում: Հիմա պէտք է թռչել, որքան կարելի է, շուտով թռչել դէպի հարազատ անտառներն ու լեռները...

Բայց նրա ոտները շղթայով կապած են թառից:

Եւ ահա բաղէն մի սպառնական կռնչոց ալձակեց, սկսեց դէս ու դէն ընկնել, կտուցով և մազիկներով քծծել իրան կաշկանդող փօկն ու շղթան...

Երկար յուսահատ կռիւ էր մղում նա, բայց յանկարծ հանդարտեց և վայր ընկաւ թառի տակը, գետնի վրայ:

Բաղէն մեռնում էր. նրան թւում էր, թէ իր հօր թւեւորով սաւառնում է բարձր, շատ բարձր և արբում է արեգակի ոսկեփայլ ճառագայթներով... Նրանից ցած փուլած է հրաշալի աշխարհը, իսկ շուրջը՝ անսահման կապույտ տարածութիւնը և հայրենի լեռները... Նա այդ բոլորը տեսնում էր,—տեսնում էր աչքերը փակած, և այդպէս հանդարտեց, ընդմիշտ հանդարտեց... Նրա անհանգիստ սիրտը այլ ևս չէր բաբախում, ոտքերը կաշկանդած շղթան այլ ևս չէր զայրացնում նրան, և նա սաւառնում էր պայծառ ամպերի մէջ...

* *

—Քեռի, քեռի, բաղէն մեռաւ,—վշտագին զրնկաց փոքրիկ աղջկայ տխուր ձայնը:

—Նա հայարտ էր, չըկարողացաւ տանել գերութիւնը, —եղաւ Սրբահամ-քեռու պատասխանը, որ չըսփոփեց մանուկի ցաւած սիրտը:

Զ. ՏԷՐ—ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ





ՄԼԹՆ է երկինքը,
Սնձրև է մազում,
Կարծես աշխարհն է
Անձայն արտասուում:

Ձի շարժում ծառը,
Քրնած է քամին,
Տերևն էլ գեղնած
Հնկած է գետնին:

Խորունկ անտառում
Առուն կարկաչիւն
Անդարթ ափերից
Արագ է փախչում:

Իսկ ժայռերն այրւած,
Գաշտերն ամալի,
Անձայն ու տըխուր
Առանց տատրակի:

Կարծես աննըման
Գարունն են լիջում
Եւ խոր սուգ մըտած՝
Լըռիկ արտասուում...

ՊԽ. Մոհռեանց



ՕԼԱՖ ՏԵՐԼԱՔՍԻՆ

(Իսլանդական գրոյց)

III



Եսնելով որ ազատուած նաւը կանգնած է ափի մօտ, սաստիկ ուրախացաւ, և մօտեցաւ նաւամատոյցին, իսկ նաւավարները ցած էին թողնում երկրորդ խարիսխը: Ծովի խորքը: Պերունին առաջ անցաւ և ասաց բարձր ձայնով. — Իջեցրէ՛ք նաւակը, որ ափ դուրս բերէ նաւի մէջ եղողներին:

Նրա հրամանն անմիջապէս կատարեց և իսկոյն մի քանի մակոյկներ հեռացան ափից: Զուտով նրանք վերադարձան և առաջին մակոյկում նստած էր մի մարդ, որի արտաքինը շատ նման էր նաւապետի:

Այդ մարդը ծածկւած էր տաք մուշտակով և արտաքուստ խիստ յոգնած էր երևում, այնպէս որ սաստիկ թուլութիւնից հաղիւ կարողանում էր շարժուի:

Երկու նաւավարներ իսկոյն նրա թւերն ընկան և ափն իջեցրին:

— Սրան մեր տուն տարէ՛ք, կոչեց Տարլաքսէ՛նը, իսկ ինքը վազեց նրանց յետևից: Քիչ յետոյ դառնալով դէպի նաւավարները, հարցրեց. — Տեսէ՛լ է՞ք իմ Օլաֆին:

—Այո՛, նա պատուիրեց մեզ զգուշութեամբ մակոյկը մօտեցնել այս խեղճին, պատասխանեցին նրանք միաձայն։ Զուտով նրանք տուն հասան։

—Աննա՛, ասաց ծերունին, աչքդ լոյս, ամեն բան լաւ է։ Եւ քեզ մօտ հիւր եմ բերել. նա սաստիկ մրսել է, շուտով չոր շապիկ և անուեակ տուր, իսկ երբ անկողին կըմտնի, պատրաստիր մի բաժակ տաք սուրճ։ Աննան խնկոյն տւեց բոլորը Տարլաքսէնին, յետոյ վառեց ձեռքի լապտերը և դնաց խոհանոցը, որ ննջարանի կողքին էր գտնուում։

Այնուհետեւ Տարլաքսէնն ու հետի մարդիկը մերկացրին նրան, չոր սպիտակեղէն հագցրին և պարկեցրին բմբուլէ տաք անկողնի մէջ։ Սակայն դժբախտ մարդը չէր շարժւում։ Տարլաքսէնը տրորեց նրա երեսն օդու մէջ թրջւած սպունգով, և մի քանի կաթ օղի էլ բերանը լցրեց։ Քիչ ժամանակից յետոյ նա ուշքի եկաւ, լայն բացարեց աչքերը, տեղից վեր բարձրացաւ և հարցրեց.—Ո՞ւր եմ ես։

—Մի աղնիւ ընտանիքի մէջ, Իսլանդիա կղզու Բէյլիաւէկա քաղաքում, պատասխանեց ծերունին, բռնելով նրա ձեռքը։ Ձեր նսւր կանգնած է նաւամատոցի մօտ և բոլորովին ապահով դրութեան մէջ է գտնուում։

—Ձնորհակալ եմ քեզանից, Աստւած, շնչաց դժբախտն ու բարձին ընկաւ։ Այդ միջոցին Աննան սուրճը բերեց, լցրեց բաժակը, իսկ Տարլաքսէնը տւեց իր հիւրին։

—Մի թափ սուրճ խմեցէք,—ասաց նա քաղցրութեամբ, —այս կըկազդուիէ ձեզ։

Տէք ինձ սուրճը, հիմա միայն քաղց եմ զգում։ Քառասունութ ժամայ վտաղի մէջ ես ոչինչ չեմ կերել։

—Բայց կախորժիք արդեօք մեր հացն ուտել, որ եփում ենք իսլանդական մամուռից և ալիւրից, իրար հետ խառնելով։

—Ա՛հ, ես լաւ գիտեմ, և առաջին անգամ չէ որ ուտում եմ։ Մեղնում, Նորւէգիայում, բուսնում է նոյն մամուռը։

— Դուք Նորէգիացի էք, ուրախանալով կոչեց ծերունին. ուրեմն օրհնւած լինի այն բոպէն, երբ ձեզ ինձ մօտ հրաւիրեցի:

Այս խօսքերն ասելիս նա ձեռքը մեկնեց. հիւրին, և պինդ սեղմեց նրա ձեռքը: Յետոյ նա սկսեց կտրատել հացի հաստ կտորը: Երբ որ նա կերաւ հացը, այն ժամանակ կամաց և ցած դրեց գլուխը բարձի վրայ և խոր քնով քնեց: Օլաֆը միայն այն ժամանակ տուն դարձաւ, երբ վերջացրեց նաւաւարութիւնը և նաւի ապրանքը դուրս բերեց: Նրա ծնողներն ուրախացած դիմաւորեցին իրանց որդուն և ճարլաքսէնը ողջ գիշերը նրա մօտ նստած՝ հարցնում էր նրան բոլոր մանրամասնութիւնը, ինչ վերաբերում էր գործին: Հայրը հրճուում էր, տեսնելով՝ որ որդին իսկութեամբ կատարում է իր բոլոր խնդիրները:

Հիւրն ուրիշ մարդ չէր, եթէ ոչ Կունդ-Կուդէնը, որ հետևեալ օրը նստել էր բաղմոցի վրայ: Նրանք ժողովեցին նախաճաշելու և Կունդգէնը մտախօհ նայում էր գեղեցկադէմ Օլաֆին ու շաղկունակ հարցիր ուղղում նրան: Հէնց որ վերջացրին նախաճաշը, նրանց ուրախ խօսակցութիւնն ընդհատեց մի հանգամանքով: Աննկատելի կերպով տուն մտան տասներկու հոգի, Տիրեգէնի առաջնորդութեամբ: Նրանք ամենքն էլ նշանաւոր նաւավարներ էին: Օլաֆը նրանց տեսնելուն պէս՝ դունատեց:

— Տարլաքսէն, ասաց Տիրեգէնը ողջունելով, ձեր որդի Օլաֆն երեկ զարմանալի հմտութեամբ նաւը նաւամատոյց բերեց և մենք նրան կրնկերացնենք մեզ: Ուստի խնդրում ենք ձեզ Օլաֆին դալ մեզ հետ նաւավարներէ համաքարի կառավարչի մօտ:

Տարլաքսէնը խոր կերպով զգացւած էր, ուստի լուրւած շնորհակալութիւն յայտնեց իր ընկերներին, ցոյց տւած պատուի համար. նա հրամայեց կնոջը գինի տալ նաւավարներին: Մինչև որ Օլաֆն ու հայրը միւս սենեակում կըհագնէին իրանց տօնական զգեստները, Աննան օդի բերեց և ամեն մէկին

մի մի բաժակ լիքը լցնելով, տւեց նրանց խմելու, որոնք խմեցին մինչև վերջին կաթիլը: Կունդզէնը շնորհակալութիւն յայտնեց նաւավարներին իրանց աշխատութեան համար, որին նաւավարները պատասխանեցին քաղաքավարութեամբ և այնուհետև նրանց մէջ սկսեց կենդանի խօսակցութիւն երեկւայ փոթորկի մասին: Կունդզէնը պատմեց նրանց թէ ինչպէս մեծ կայմը քամուց կոտորելով ընկել էր վրան, և այնպէս սաստիկ զիպել, որ քիչ էր մնացել ուշաթափ լինէր:

Ղուտով Օլաֆն ու հայրը դուրս եկան: Նրանք հագել էին սև բաճկոն, բարձր կօշիկներ, կլոր ցածրիկ գլխարկ, ինչպիսին սովորաբար ծածկում են բոլոր երկրների նաւավարները: Ծերունին վերցրել էր զաւազանը:

— Ես գնում եմ ուրախական հանդիսի նելկայ լինելու, սասաց ծերունին խնդալով, և Ղուտով յետ կըղառնամ:

Նրանք դուրս ելան տանից. ծերունին գնում էր սռաջ ընկած, իսկ միւսները հեակում էին նրան: Օլաֆը Տիրեդէնի և մի ուրիշի մէջ տեղովն էր գնում, իսկ մնացածները՝ զուգ-զուգ: Ամենքը դուրս էին գալիս նրանց դէմ և սիրով նայում երիտասարդին, որ գնում էր գլխաբաց, աչքերը քաշ զըցած. բոլորը գլուխ էին տալիս նրան և ցածր կամ բարձր ձայնով զովում երիտասարդին:

Աննան և Կունդզէնը նայում էին նրանց յետևից տան պատուհանից: Ուրախութեան արտասուքը թափւում էր մօր աչքերից:

— Դուք բախտաւոր մայր էք, քանի որ Աստուծ ձեզ այսպիսի զովւած որդի է պարգևել: Ի սրտէ շնորհաւորում եմ ձեզ:

Մօր դէմքը փայլում էր ուրախութիւնից: Նա բռնեց Կունդզէնի ձեռքը և յայտնեց իր անկեղծ շնորհակալութիւնը:

— Այո, մենք գոհ ենք Տիրոջից, մեր այս բախտաւորութեան համար: Նա ոչ մի բանով չէ վշտացրել մեզ: Աստուծ երկար կեանք տայ նրան և ազատէ ամեն փորձանքից:

Նաւաւարները գնալով, վերջապէս մտան Համքարի կառավարչի բնակարանը: Նա արդէն վաղուց ուպատում էր նաւաւարների գալուն. այդ նպատակով նա հագել էր հանդիսին յարմար զգեստը, նրա պէս զգեստաւորւած էր քահանան: Սրանք ողջունեցին տուն մտնողներին, որոնք շարւեցին կիսաշրջանի ձևով: Ապա Համքարի աւագը պատմեց թէ ինչպէս բոլոր նաւաւարները իր մօտ են եկել և խնդրել, որ Օլաֆին իրանց Համքարի մէջ ընդունէ, որովհետև նա իսկապէս արժանի է այդ պատւին: Նա յայտնեց, որ ուրախութեամբ կատարում է նրանց խնդիրը, որովհետև Օլաֆն արժանաւոր, ազնիւ երիտասարդ է և լիովին համապատասխան այդ կոչման: Ուստի նա մօտ կանչեց Օլաֆին, հարցրեց նրան, թէ արդեօք յօժար է գոհել կեանքը, խեղդողների կեանքն ազատելու համար:

Օլաֆն առանց տատանւելու, վճռական կերպով պատասխանեց և յայտնեց որ այդ իր բուռն ցանկութիւնն է, որից յետոյ քահանան մօտեցաւ և օրհնեց նրան: Հանդիսականները ծունկ չոքեցին: Օլաֆը բարձրացրեց ձեռքը և երգեց հաւատարիմ և անվախ կերպով նւիրել գործին: Քահանան աղօթք կարդաց և այդպիսով ծէսը վերջացաւ: Այնուհետև Համքարի աւագը և քահանան շնորհաւորեցին Օլաֆին ու հօրը, և բոլոր ներկայ եղողները ցրեցին իրանց տները: Կունդգէնը ծովափ դնաց և կարգադրութիւններ էր անում նաւի բեռը դատարկելու համար: Նա բաւականին նեղութիւն կրեց, որովհետև սաստիկ ձիւն էր գալիս: Վաճառականները դալիս-գնում էին ապրանքը գնելու համար: Նաւի դատարկելը մօտ երեք օր տևեց. իսկ երբ գործը վերջացաւ, Կունդգէնը յանձնեց նաւը նորոգելու:

Այնտեղ կային բազմաթիւ վարպետ ատաղձագործներ և նաւագներ, որոնք կարող էին գործը լաւ հասկանալ: Տարլաքսէնը հասկացնում էր թէ՛ իսկապէս ինչ ու ինչ պէտք էր նորոգել, ուստի և գործն յաջողութեամբ առաջ էր գնում:

Մինչ այս, մինչ այն, ցուրտը սաստկացաւ և ձիւնը դիզեց փողոցներում լեռների նման: Սկսեց սարսափելի սառնամանիքը և զրեթէ ամեն օր ծովն արեկոծւում էր: Դրսում երկար մնալն անհնար էր, ամեն ոք տուն էր քաշւում և օրն անցկացնում բարեկամներին և մերձաւորներին շրջանում:

Այդպէս էր և Տարլաքսէնի խրճիթում: Նրանք ուրախ օրեր էին անցկացնում, հաւաքւելով ընտանեկան օջախի շուրջը: Մի մի անգամ Օլաֆը բացակայում էր, այն էլ նաւավարների խրճիթում հերթապահութեան ժամանակ: Բարեբախտաբար այդ միջոցին ո՛չ մի նաւ վտանգի չէր ենթարկւում, որի համար հայրն ու մայրը, նոյնպէս և Կունդզէնը, փառք էին տալիս Աստծուն:

Կունդզէնն օրէցօր մտերմանում էր Օլաֆի հետ, իսկ սանրա հետ սիրով էր վարւում, ինչպէս և հօր հետ:

Մի անգամ, զիշերը բաւական անցել էր, երբ նրանք և Տիրեզէնը նստած էին ճարճատող կրակի առաջ, ծերունին պատմում էր Իսլանդիայի հրաշալիքների մասին, հրաշին աղբիւրների, Հէքլայի և երկրաշարժների մասին: Նրա պատմածներն այնքան հետաքրքիր էին, որ Կունդզէնն անպատճառ ուզեց տեսնել: Օլաֆն ու Տիրեզէնը նրան ուղեկցել ցանկացան: Տարլաքսէնը պատմեց, թէ ինչպէս Հէքլան հրաբուլիս ժայթքելիս, մոխրախառն անձրեւ է գալիս, որից փչանում են դաշտերն ու մարդադետիւնները և ամայացնում են երկիրը: Կունդզէնը լսում էր, զարհուրւում, ակամայ սարսուռն անցնում էր նրա մարմնի միջով:

— Ինչո՞ւ իսլանդացիները չեն հեռանում այս անհիւրընկալ աշխարհից, հարցրեց նա: Ծերունին ժպտաց և ասաց.

— Դուք, ի հարկէ, լսել էք Հագա թռչունների մասին, որոնցից ստանում ենք փափուկ աղւամաղ: Դրանք մեծ երամներով գալիս են մեր կողմերը և բուն են Հիւսում ամենաբարձր ժայռերի վրայ: Նրանք այդ բունը փափկացնում են իրանց կուրծքից պոկած աղւամաղով և ապա ձու ածում: Այս

բանը ծանօթ է իսլանդացիներին, ուստի հէնց որ խեղճ հագան ձու է դնում, որսորդները բարձրանում են վտանգաւոր ծերպերի վրայ և վերցնում են աղւամաղն ու ձուերը: Սակայն այս բանի համար հագան չի հեռանում, նա կրկին իր աղւամազով նորոգում է բունը և կրկին ձու ածում: Այս երկրորդ անգամն էլ որսորդները քանդում են բունը, բայց թռչունը չի վհատւում և երրորդ անգամ վերջացնելով կրծքի մնացած աղւամազը, փափկացնում է նրանով բունը և ձու դնում: Այս անգամ որսորդները թողնում են նրան հանգիստ թուխս նստելու, ապա թէ ոչ, նա ուժասպառ կըմեռնէր: Ձմեռւայ դէմ ձուերից դուրս են դալիս փոքրիկ հագաներ և արծաթանման աղւամազը նորից ծածկում է հոգասուր մօր կուրծքը, որով նա ամեն անգամ փափկացնում է բունը ձուերի համար: Չընայելով որ մարդիկ նրա հետ խիստ անզուլթ են վարւում, այնուամենայնիւ, նա դարձեալ չի հեռանում իր հայրենիքից: Իլ ինչպէս էք կամենում, որ Իսլանդիայում ծնւած մարդը հեռանար բնիկ երկրից: Սրանից մի քանի հարիւր տարի առաջ մեր նախորդները գնացին Ամերիկա. նրանք յափշտակեցին երկրի տաք արևով, հարուստ բուսականութեամբ. լսելով թռչունների ներդաշնակ մեղեդին, հիացան և անւանեցին նրան խաղողի հայրենիք: Սակայն նրանք այնտեղ չըկարողացան երկար մնալ, հայրենիքի կարօտը մաշում էր նրանց, ուստի կրկին Իսլանդիա դարձան և գլարթացան տեսնելով մեր Հեքլան և Հրաբղխաբերանները:

Լուռ էին ամենքը. այն ժամանակ Տարլաքսէնը վերջացրեց իր պատմութիւնը:

Վունդդէնն գլացւած՝ վեր թռաւ տեղից, և մեկնեց նրան իր ձեռքը:

— Ձեր խօսքերը, Տարլաքսէն, յուզեցին իմ սրտի խորքը, առաջ նա ալլալւած: Օլաֆը նոյնպէս յուզւած էր, իսկ պառաւը շուտ-շուտ, պատմելու ժամանակ, վալը էր դնում ձեռ-



2 u b n

քի գործը, որպէս զի սրբէ աչքերից թափւող արտասուքի կաթիլները:

Եւ այսպէս անցնում էին իրար յետեւից օրերն ընտանեկան յարկի տակ. ոչ-ոք չէր տրտնջում խոտաշունչ ձմրան վրայ, որի պատճառով փակւած էին տան մէջ: Կունդզէնը Հարցրեց Հագաների, նրանց բնաւորութեան և աղւամազի մասին:— Իսկ երբ կըսկսէի աղւամազի առւտուրը, Հարցրեց նա մէկ անգամ Օլաֆին:

— Զէնց այժմ, պատասխանեց Օլաֆը: Դանիացիներն այժմ գնում են բոլոր աղւամազը մեռած գնով, որովհետև ուրիշ ղընող չըկայ: Նա ասաց, թէ ճրքանի են գնում դանիացիները:

— Ի՛հ, ես չեմ ուզում խլել առւտուրը դանիացիների ձեռքից և կործանել նրանց, բայց ես յօժարուլթեամբ կառաջարկեմ գնի կրկնապատիկը, խօսեց Կունդ Կունզէնը: Ձեր որսորդները կըհամաձայնւին փոխել մեր ապրանքները, ես կըրտամ իմ Հացը, իսկ նրանք թող ինձ տան աղւամազը:

Տարլաքսէնը չուց աչքերը և նայում էր նրան զարմացած:

— Եթէ այդ բանը դուք սրտով ցանկանում էք, այն ըէպքում, Աստուծ կըյաջողի: Ի՞նչ կարծիք ունիս Կունդզէնի առաջարկութեան մասին, Օլաֆ:

— Ես ճանաչում եմ Բէյկիաւէկի բոլոր որսորդներին, պատասխանեց Օլաֆը: Նրանք իրանց ապրանքը դեռ ևս չեն ծախել դանիացիներին, որովհետև վերջինները ցանկանում են շատ չնչին գնով վերցնել: Եթէ ես նրանց յայտնեմ, որ դուք նորւէգիացի էք, այն դէպքում նրանք աւելի յօժաբուլթեամբ իրանց բոլոր ապրանքը ձեզ կըղիջանեն, քան թէ դանիացիներին և հաւանական է, որ բոլոր հագայի աղւամազը ձեր ձեռքն ընկնի:

Կունդզէնը չափազանց ուրախացաւ, որ այս գործի հոգսը յանձն առաւ Օլաֆը, որի համար նրան խոստացաւ վարձատրել ըստ արժանւոյն:

Երբ որ մթնեց, ծերունին կարդաց երեկոյեան աղօթքը և ամենքը քաշեցին իրանց տեղերը քնելու։ Չընայելով փափուկ անկողնին, Կունդգէնը քնել չըկարողացաւ։ Նա մտաբերեց Հեռու անցեալը, լիշեց իր հայրենի երկիրը, իր տունը։ Նրա առաջ պատկերացաւ իր եղբայրը, որ կամեցաւ Իսլանդիա տեղափոխել և ծովի ալիկոծութեան հանդիպելով՝ խեղդեց։ Այն ժամանակ եղբայրը մի որդի ունէր, որ հինգ տարեկան էր։ Նա այդ երեխային էլ հետը տարաւ, բայց նաւաստիից լսած տեղեկութեան համաձայն, այդ մանուկը կենդանի էր։ Կունդգէնը շատ տխրեց և սկսեց յանդիմանել իրան, որ մինչև օրս տեղեկութիւն չէր հաղցրել Տարլաքսէնին երեխայի մասին։ Նըրան թուում էր, որ Օլաֆը շատ էր նմանում եղբօրը, բայց ափսոսում էր, որ այդ գեղեցիկ երիտասարդը Տարլաքսէնի որդին էր։

Միւս առաւօտը զարթնելով՝ վեր ելաւ տեղից և զարմանքով տեսաւ, որ Օլաֆը նախաճաշին տանը չէր։

— Ո՞ւր է գնացել ձեր որդին, — հարցրեց նա Տարլաքսէնին, — յոսով եմ, որ նաւավարների հետ ծովը չէ գնացել։

— Ոչ, փառք Աստծու, պատասխանեց ծերունին, այժմ ուրիշ ոչ մի նաւ չի մօտենալ Իսլանդիայի ափերին, բացի կէտ որսացող նաւերից, որոնք ուշ-ուշ են երևում։ Այժմ հիւսիսային ծովերն անապատների նման են, միայն երբեմն-երբեմն հեռւից նկատուում են առագաստներ։ Այժմ չափազանց վտանգաւոր են փոթորիկները, ոչ ոք զուր տեղը վտանդի մէջ չի ընկնիլ։ Վարձում եմ, որ Օլաֆը գնացած կըլինի աղւամազի մասին հոգալու։ Չըպէտք է ժամանակ կորցնել, դանիացիները կըզննեն բոլոր ապրանքը։ Բայց աճուրդը պէտք է ղգուշութեամբ անել, եթէ ոչ՝ դանիացիներն աւելի շուտ զինը կըբարձրացնեն, քան թէ թող կրտան, որ իրանց ապրանքն անցնի ուրիշի ձեռքը։ Ես մեծ յոյս ունիմ նրա վրայ, նա ամեն բան լաւ կըսարքէ թէ ձեր և թէ իսլանդացիների օգտին։

— Ասացէք, ինդրեմ, Տարլաքսէն, շատ է պատահում որ նաւերը խորտակեն Իսլանդիայի ափերի մօտ:

— Գոհութիւն Աստծու, այնքան էլ յաճախ չի պատահում, շատերին մենք կարողանում ենք կորստից ազատել:

— Երևի դուք կըլիշէք մի դժբախտ դէպք:

— Չորս անգամ ես ծովն եմ դնացել և ապարդիւն է անցել:

— Ուրեմն դուք ոչ ոքի չէք ազատել և բոլորն էլ ընկըմել են, յուզած կերպով հարցրեց Կունդգէնը:

— Բոլորն էլ, բացի մէկից, բայց ինչու դուր տեղը խառնել արիւնալից յիշատակները, ասաց Տարլաքսէնը, վեր ելաւ տեղից և մօտեցաւ պատուհանին:

— Ահաասիկ Օլաֆը գալիս է որսորդների գլխաւորի հետ, ասաց նա ուրախացած: Մի քանի րոպէից յետոյ տուն մտաւ Օլաֆը մի բարձրահասակ, գեղեցիկ երիտասարդի հետ:

— Կունդգէն բիձն, ասաց Օլաֆը, մօտենալով և ձեռք տալով նրան. ձեզ մօտ բերի իմ բարեկամին, նա ցոյց կըտայ ձեզ աղւամազի նմուշը:

Կունդգէնն առաւ թաշկինակը, որի մէջ կապած էր հագալի աղւամազը:

— Ձեռքս եկածը վերցրի, ասաց Օլաֆը շշնջելով:

— Այստեղ շատ կան հողմագուշակի բմբուլներ:

— Կան տարեկանից ոչ մեծի, պատասխանեց որսորդը: Բայց ես տեսնում եմ, որ դուք էլ բոլոր եւրոպացիների պէս այդ բմբուլները հազալի աղւամազից վատ էք համարում, բայց դանիացիները բոլորովին այլ կարծիք ունին, ուստի և այդ տեսակ հարց չեն տալ:

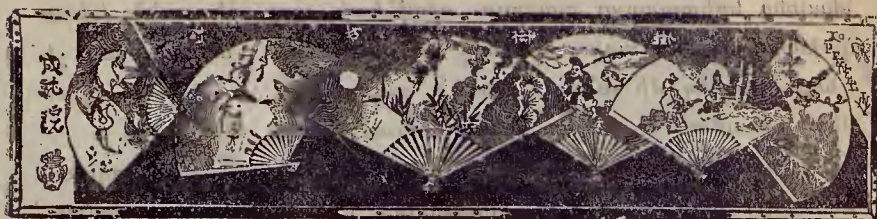
— Հողմագուշակն, ասաց Տարլաքսէնը, նոյնպիսի ծովալին թռչուն է, ինչպէս որ հազան, բայց նրա աղւամազը ձմեռը տաք ու փափուկ է լինում: Փարնանը հողմագուշակը աղւամազով սարքում է իր բունը, որն աւելի քնքուշ ու բարակ է հաղալից:

— Հողմագուշակի աղւամագը մեզանում շատ թանգ արժէ, նկատեց երիտասարդ որսորդը, որովհետեւ այդ թռչունն խիստ վախկոտ է, ուստի երկրորդ անգամ նոյն տեղը բուն չի դնում, որտեղ մի անգամ արդէն քանդել են, այն ինչ հազան մեզ աղւամագ է տալիս երեք անգամ:

Կունդղէնը շատ տնտղեց, բայց տարբերութիւն չըգտաւ Հողմագուշակի և հազալի աղւամագի մէջ: Նա վստահացաւ երիտասարդ որսորդի գիտութեան վրայ և անմիջապէս խօսեցին գնի մասին, իսկ այդ բանը որոշեց ծածուկ պահել դանիացիներից. երիտասարդ որսորդը խոստացաւ Կունդղէին բոլոր աղւամագն յանձնել իրան: Այս բանը շուտ չէր կատարւիլ, ուստի պէտք էր սպասել ձմեռայ վերջին: Դանիացիները զայրացան և չըզկտէին թէ ինչպէս քշեն նորէ գիացի եկւորին իսլանդիայից: Նրանք տեսան որ ձեռքերից բան չէր գալ, հանգրտացան: Այնուհետեւ Կունդղէնն աղւամագից փոքրիկ հակեր կապեց և դարսեց նաւի մէջ: Ժամանակն անցնում էր: Չմեռւայ խստութիւնը քանի գնաց սառտկացաւ, սառնամանիքները նոյնպէս և ձիւնի կոյտերը ծածկեցին փողոցները, այնպէս որ անց ու դարձը կտրւեց: Արեւը չէր երևում երկնակամարի վրայ, ցեղեկը բոլորովին մութն էր: Երեկոներին վառ գոյներով բոցավառում էր հիւսիսայդը և այնպէս լոյս էր սփռում, որ քաղաքում հանգցնում էին լապտերները:

Տարլաքսէնի տան մէջ ապրում էր Կունդղէնը որպէս մըտերիմ բարեկամ և կարծես թէ ազգակից լինէր այդ հիւրասէր ընտանիքին: Միայն մի բան շատ էր վշտացնում իրան, որ մինչև այդ ժամանակ չըկարողացաւ խօսել իր խեղդած եղբոր մասին: Ինչ ձևով էլ նա հարց ու փորձ էր անում խորտակւող նաւերի մասին, այնուամենայնիւ, Տարլաքսէնը միշտ մի հնարքով խօսքը կտուրն էր ձգում: Մի երկրորդ ցաւն էլ այն էր, որ ոչ մի տեղեկութիւն չունէր իր հայրենիքից, սիրելի ծնողներից:

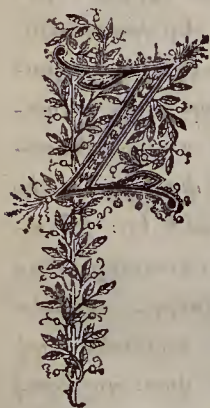
(Կրօնական)



ԲՐԱՄԱԴԱՏԱ ԵՒ ՌԱԴՈՎԱՆ

(Ն. Ս. Լեսկովի)

IV



ասարակ ժողովրդի մէջ պատանի Երկարակե-
 ցը մեծանում էր և զիտէր, թէ նպատակին
 հասնելու համար՝ մարդկանց հետ ինչպէս պէտք
 է վարել. իսկ առ այժմ ամենից շատ նա
 ցանկանում էր իր անբախտ ծնողների կտրտած
 զիակաները խարոյկի վրայ ալրել հնդկական սո-
 վորութեան համեմատ, որպէս զի փոշիների
 մէջ թափւած աչքան չըման, որ թըռ-
 չունները զիշատեն նրանց միսը և քամին ցրէ ոսկրները: Եւ
 ահա Երկարակեացը իրանց խրճթում բոլոր եղած-չեղածը
 իսկոյն ծախեց. այդ փողով դնեց երկու կուժ քաղցր զինի,
 երկու էլ-թունդ գինի, և էլի պատրաստեց երկու մեծ խուրճ
 խեժաւէտ փայտ ու հոտաւէտ ցախ: Յալը և փայտը նա մի
 փոսում թաղցրեց, իսկ քաղցր զինով սկսեց հիւրասիրել զիակ-
 ների վրայ հոկող պահապաններին: Երբ պահապան զինւորները
 հարբեցին, Երկարակեացը սկսեց քաղցր զինուն թունդ գինի
 աւելացնել և աչնպէս խմացրեց նրանց, որ ամենքն էլ խոր
 քուն մտան: Այն ժամանակ Երկարակեացը նրանց բոլորին մի-
 կողմ քաշեց, փոսից հանեց ցախն ու փայտը, ծնողների կտրու-
 րած զիակաները խարոյկի վրայ դրեց և վառեց: Խարոյկը մի

ալինթարթում բորբոքւեց։ խեղճաւէտ վախտի հոտաւէտ ծուխը դէպի վեր բարձրացաւ և Ռադոգանի ու Ռուպտիի ղիակները ալլւեցին բոցերի մէջ, մինչդեռ ղինւորները ղեռ ևս քնած էին և չէին արթնանում։

Յիբ ժամանակ Երկարակեաց-արքայազնը — իրանց սովորութեան համեմատ, — ի նշան յարգանաց դէպի իր ծնողները, ձեռքերը կրծքին ծալած, երեք անգամ պտտեց մոխրի շուրջը և առանց յետ նայելու՝ ուղղակի գնաց անտառը, այնտեղ երկար ողբաց իր ծնողների մահը և մտածեց հօր իրաւոյների մասին, թէ ինչպէս պէտք է հասկանալ այս խօսքերը՝ «ոչ չափազանց հեռատես եղիր և ոչ էլ չափազանց կարճատես, որովհետև թշնամութիւնը թշնամութեամբ չէ խաղաղուում, այլ բարեսրտութեամբ»։ Առաջին անգամ նա հասկացաւ, որ նստել և ցաւից լալ կորստի մասին — կընշանակէ «շատ կարճատես լինել»։ Կարծես թէ մարդ կեանքում անպատճառ պէտք է տիրութեան մէջ ժամանակ սպանի, որ անցածը այլ ևս չէ կարող վերադարձնել։

Այսպէս մտածելով, արքայազն Երկարակեացը վեր կացաւ քարձր ծառի տակ նստած տեղից, ուր երկար ժամանակ լաց էր լինում և գնաց մտաւ մարդկանց մէջ, իր աշխատանքով ապրելու համար, բայց երկար ժամանակ ոչ մի գործ չէր գտնում։ Չատ այստեղ-այնտեղ ընկնելուց յետոյ, կրկին եկաւ Բենարիս, Բրամադատա թագաւորի մայրաքաղաքը, կանդնեց այն հրապարակում, ուր հաւաքւում էին օրավարձ բանող աղքատ մարդիկ։

Այստեղ կանգնեց նա առաւօտից մինչև կէս օրւայ ամենաշոգ ժամանակը, երբ բանւորներից ոմանք արդէն վարձել, ոմանք էլ պարնալ մնալով, քաշւել էին իրանց խրճիթները. քայց նա մնացել ու սպասում էր, որովհետև քաղցած էր և գնալու էլ տեղ չունէր։

Չոգի խիստ ժամանակը այնտեղ եկաւ թագաւորի ձիւսպանը և ասաց նրան.

—Առանց դործի կանգնել ես ու տուն չես գնում—երևի իսկի դնալու տեղ էլ չունես, կրկամենամ արդեօք, գնանք ինձ մօտ աշխատելու:

—Ես էլ հէնց դրան եմ սպասում,—պատասխանեց Երկարակեացը,—որ ուզում ես, ինձ տար, ես ամեն բան էլ կ'անեմ, միայն թէ դրանից ուրիշի վնաս չըհասնի:

—Ո՛չ,—պատասխանեց ձիապանը.—այն դործը, որի համար ես քեզ կանչում եմ, նրանից ոչ ոքի վնաս չի հասնիլ. բայց ինչ ծածկեմ, միայն թէ քեզ հետ անախորժութիւնների չըպատահի: Ա՛յ տես, մեզ մօտ, արքայական ախոռանոցում շատ փղեր կան, ամեն մէկի վրայ էլ երկու վերակացու. բայց կայ մի նոր և դեռ ևս վայրենի փիղ, որից բոլորն էլ վախենում են, որովհետեւ վերակացուներից շատերին կնճիթով բռնել, ախոռից դուրս է շարտել. իսկ ոմանց էլ պատուին է տւել և մեռցնելու չափ կոխոտել: Այսօր էլ իր վերջին վերակացին ոտքով սպանեց և այժմ ոչ ոք չի համարձակում մըտնել նրա ախոռը: Բոլորն էլ պատրաստ են թագաւորի կամքը կատարելու համար ուղղակի մեռնել, քան փղին մօտենալ. իսկ այդ փիղը մեր Բրամադատա թագաւորին շատ է դուր գալիս. և ահա ախոռապետը կանչելով ինձ՝ ասում է. «գնա՛ մի մարդ գտի՛ր, որ համաձայնի այդ փղին սպասաւորել. ես նրան ուրիշների ռոճկի քառապատիկը կըտամ. բայց եթէ այդպիսի մարդ չըգտնւի—այն ժամանակ դու գնա՛ նրա ախոռը, կամ թէ չէ, թող քեզ մահւան դատապարտեն, որպէս թագաւորի անհնազանդի»: Իսկ ես, բարեկամ, ունիմ կին, հինգ երեխայ և ծերունի ծնողներս դեռ ևս կենդանի են: Խղճա՛ ինձ, սիրելի բարեկամ, և եթէ վախկոտ չես, գնա չար փղի վրայ վերակացու վարձւիր: Չատ կարելի է, նա քեզ կըսիրի և առանց կատաղութեան քեզ իր մօտ կըթողնի, որովհետեւ ծերերը ասում են, իբր թէ նա չէ սիրում այն մարդկանց, որոնք երկչոտութեամբ են մօտենում նրան. իսկ մենք նրան նայելուց ուղղակի վախ-



ՀԱՆՔԵՐՊԱՍՏՈՒՆ

կոտ են դարձել. դու դեռ ևս նրանից չես վախեցել, կարելի է որ հէնց համարձակ էլ մօտենաս նրան:

— Զատ լաւ, շատ լաւ, — ասաց Երկարակեացը. — Ինչպէս ասում ես, դու կին, երեխաներ և ծնողներ ունես, իսկ ես մենակ եմ, ո՛չ բարեկամ ունեմ, ո՛չ աղական. կըզամ քեզ հետ և կըվարձեմ — կենդանի կըմնամ թէ ո՛չ, միայն այդ փորձանքը քեզնից կըհեռացնեմ:

Այս առիւոց յետոյ Երկարակեացը վերկացաւ, ձիապանի հետ գնաց Բրամադաւա թաղաւորի փղանոցը, այն Բրամադատայի, որ խել էր և՛ նրա կազախան Թաղաւորութիւնը և մահւան էր դատապարտել իր հօրն ու մօրը:

V

Երբ արքունական փղանոցում ծառայող մարդիկ տեսան, որ մի նոր մարդ իր յօժար կամքով եկել է վալլենի փղին սպասաւորելու, զարմացան, և հաւաքել էին նայելու, թէ նա ինչպէս կըմտնի ընդարձակ ախոռը, ուր դտնւում էր փիղը՝ շղթայով կապած՝ հինգ գերաններից կազմած սիւնից, որ երեք շարք ամրացրած էր պղնձէ հաստ օղակներով և թաղւած հողի մէջ:

Եկաւ և գլխաւոր ախոռապետը, նայելու Երկարակեացին և ասաց նրան.

— Դէհ, անվախ մտի՛ր, եթէ կենդանի մնաս, ես քեզ ուրիշների ռոճկի քառապատիկը կըտամ և կըլսի թաղաւորը քո մասին — նրանից մեծ պատիւներ կըստանաս. իսկ եթէ կենդանի չես մնալ, քո բախտից նեղացիր. քեզ չենք նեղում, դու քո ազատ կամքովն ես գնում:

— Այո՛, — ասաց Երկարակեացը, — ես գնում եմ ազատ կամքով և ո՛չ ամենեւին մեծ պատիւների ու վարձատրութեանց համար՝ ալլ կեանքս տալու նրան, ում որ պտտկանում է:

Նա յիշեց իր հօր խօսքերը և մտածում էր. «կարծեմ այսպիսով ես ո՛չ չափազանց մօտիկ եմ նայում և ո՛չ էլ չափա-

դանց հեռուն, այլ ինչպէս որ պէտք է. որովհետեւ մարդուն շուտափոյթ օղնել պէտք է, երբ նրան փորձանք է սպառնում. իսկ իր մասին կարեք չըկայ շատ հեռուն մտածել, ինչ որ ապագային է պատկանում, պէտք է թողնել իր ժամանակին:

Յետոյ Երկարակեացը իր ամբողջ երիտասարդական հոգով մի խոր հոգոց հանեց և բարձր ձայնով, խօսակցական եղանակի նման սկսեց իր մտածածի մասին մի երդ սուլել և ապա սկսեց փղերին կերակրելու համար պատրաստած բրնձի շեղջից լցնել զամբիւղը: Երբ երեք զամբիւղն էլ լցրեց, որ փղի օրական պաշարն էր կազմում, զլիւին դրեց ուրախ երգելով ու անվախ գնաց մտաւ ախոռը, վայրենի փղի մօտ:

Փիղը իր կնճիթը շարժելով սպասում էր նրան. բայց Երկարակեացի մտնելու ժամանակ այնպէս չըկատարեց, ինչպէս ուրիշների մտնելու ժամանակ: Եւ այդպէս թոյլ տեց Երկարակեացին՝ զամբիւղը թափել ախոռում ու ողջ և առողջ դուրս գալ. երբ Երկարակեացը երգելով բերաւ երկրորդ զամբիւղը, փիղը սկսեց ուրախութիւնից ականջները թափահարել. իսկ երբ երրորդը բերաւ, այն ժամանակ կռացրեց նա իր կնճիթը և սկսեց փայփայել Երկարակեացին:

Այդ մասին յայտնեցին Քրամադատա թագաւորին, որ կամեցաւ անձամբ տեսնել Երկարակեացին ու հրամայեց նրան իր մօտ երգել. նրա երգեցողութիւնը շատ դուր եկաւ Քրամադատային և նա սիրեց իր վերակացուն նրա դէմքի, պայծառ հայեացքի, նրա այրական համարձակութեան և նրա հրաշալի երգեցողութեան համար: Եւ Քրամադատան, Բենարեսի թագաւորը, ասաց Երկարակեացին.

— Դու իմ քսջ և վայրենի փղի վերակացուն կըլինիս և կըստանաս ուրիշներից չորս անգամ աւելի ուժիկ. կուտես և կըլիմիս իմ սեղանից, իսկ երբ փիղը զարգարած կըտանես փղանոցը, այն ժամանակ հանիր քո վերակացուական շորերը և հաղիւր այն, որ քեզ կըստամ իմ սեպհական շորերից: Եւ ամեն օր էլ եկ ինձ մօտ երգելու և զրուցելու:

Այսպէս Բրամադատա թագաւորը միանգամից սիրեց Երկարակեացին և երբ նա սկսեց ամեն օր գնալ պալատ երգելու և խօսելու, ապա Բրամադատան շատ հաւանեց նրան. նա իր քաղցր բնաւորութեամբ ու իրերի վրայ տաճ խելացի դատողութեամբ այնքան դրաւեց թագաւորին, որ նրա ամենասիրելի մարդը դարձաւ: Բրամադատա թագաւորը փղանոցից արքունիքը փոխադրեց նրան, ոչ մի քաղաք չէր ուզում բաժանել նրանից, որտեղ ինքն էր՝ նստում, այնտեղ էլ նրան էր նստեցնում, ուր որ գնում էր՝ հետը տանում էր. թէ պատեալով, թէ արշաւահանդէս և թէ վայրենի ու այլ մեծ կենդանիների որսի ժամանակ:

Եւ Բրամադատան, Բենարեսի թագաւորը, Երկարակեացին ոչ թէ փղի վերակացու էր անւանում, այլ իրան՝ թագաւորի մտերիմ ընկեր: Բայց ոչ Բրամադատան և ոչ էլ նրա պալատականները չըզիտէին, որ Երկարակեացը պալատական արքայադէս է, Կազալի սպանւած թագաւորի որդին:

Այսպէս Բրամադատան ու Երկարակեացը ապրում էին պալատականներին համար ամենանախանձելի բարեկամութեան մէջ մի ամբողջ տարի, երբ երկրորդ տարին նրանց մէջ մի դէպք պատահեց:

Մեկ. Սուպեանց

(Վերջը միւս անգամ)





ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼԻ

Մ Ռ Ռ Ա Ն Ի Վ Ե Ա Ն Ք Ի Յ

Քեղին կատուն, որը անւանում էր Մռռան, սիրելի էր Սենային, որին նա համարում էր իր տիրուհին։ Սենան նրան սիրում, կերակրում էր և շատ անգամ էլ ձեռներում պահում, թէև Մռռանը շատ էլ չէր սիրում որ իրան ձեռների վրայ վերցնեն։ Նա համարում էր իր համար վիրաւորանք։ Զէ որ նա այնքան փոքր չէր որ ձեռների վրայ մանածեն։

Բայց նա շատ էր սիրում նստել մառանում։ Խոհանոցից այնպէս շատ համեղ հոտ է բուրում, այնպէս համեղ, որ քաճախ կատուի բերանի ջուրը դնում էր։

Մռռանը գիտէր, որ այնտեղ եղած կերակուրները չի կարելի ուտել։ Նա միայն բաւականանում էր նրանով, որ հոտ էր քաշում։ Մառանում, որտեղ Մռռանը թաղաւորում էր մկների վրայ, դրել էին մի ինչ որ չըտեսնւած մեքենայ։

Զարմացաւ մեր Մռռանը. ման է գալիս մեքենայի շուրջը, հոտ է քաշում, մտիկ է տալիս և չի կարողանում հասկանալ թէ ինչ բան է։ Այդ մեքենան նման էր մեծ թակարդի, որով բռնում են մկներին։ Նայում է Մռռանը, և տեսնում է, որ այդ մեքենայում մի ինչ որ բան է զրած, որ ոչ պանրի է նման և ոչ ճարպի։

— Վա, փնթփնթաց նա, միթէ իմ տէրերը մտածել են այդտեղ ուտելու բան պահել ինձանից։ Բայց ես այդ տեսակ կերակուրներ չեմ սիրում, և չէ որ ես գող չեմ։ Ոչինչ, ոպասեմ և եսնեմ ինչ կրլինի վերջը։

Կատուն նեղացած դուրս դնաց մառանից և քնեց արևի տակ: Երեկոյեան մեր կատուն մտաբերելով իր գլխով անցածը. վազեց մառանը, և յանկարծ տեսնում է, մեքենայի մէջ նրստած է մի մեծ մուկ և կրծոտում է այնտեղ պահած ուտելիքը:

Կատուն սկսեց դէս-դէն ընկնել, թռչկոտել, բայց ոչինչ չըդուրս եկաւ. տեսնում էր աչքերը, բայց ատամները չէին հասնում: Բարկացաւ մօր Մառանը. հանաք բան չէր:

Դադարեց նա մեքենայի շուրջը թռչկոտելուց, պոչը իրան քաշեց և երկար նայեց զարմանալի մեքենայի վրայ:

Կատունը — Ա՜յ մարդիկ, հնարում էլ են, փնթփնթաց նա հեռանալով:

Մառանը — Եվ այդպէս: Եվ զձեռքս: Փոխադր. Վարդան



Ջ Ի Ա Ր Ճ Ա Լ Ի Ք

Հ Ա Ն Ե Լ Ո Ւ Կ Ն Ե Ր

Առաջ. Զ. Մ.-ի

- 24) Ես տարէնը մի անգամ կըզամ,
 Մեծին թէ՛ փոքրին խրատ կըտամ,
 Ու իրանց պէտքերն վաղօրօք հոգան,
 Տուն-տեղ, երգիկ բաց չըթողան:
 Առաջին վանկս ամրան ժամանակ
 Չատ հաճելի է, կըբանայ ախորժակ.
 Ամեն մարդ ու կին զգում են կարիք,
 Որ զովացնեն բերան ու աղիք:
 Առանց երկրորդ և երրորդ վանկի
 Չի կարող մնալ ոչ մի ընտանի.
 Չորրորդ վանկս սլարդ ցոյց է տալիս,
 Որ առաջարկածս է մի բառ յոգնակի:

Առաջ. Վառդանի

- 25) Ինքը հօր է,
 Մէջը ջուր է,
 Ջրումը օձ է,
 Օձի բերնում ալմաստ է.
 Ալմաստը օձին կտրում է,
 Օձը ջուրը խմում է,
 Ասէք տեսնեմ, սա ինչ է:

(Փողովեղական)

- 26) Եյն լ՛նչն է.

Եօթը սար կանցնի,

Բայց սոյնը կերելի:

Ա Ղ Բ Ի Ի Ր

Բ. Բ Ա Ժ Ի Ն

ՏՂԱՆԵՐԻ ՉՈՐՍ ՏԵՄՊԵՐԱՄԵՆՏԸ ԵՒ ՆՐԱՆՅ ՀԵՏ ՎԱՐԻԵ-
ԼՈՒ ԿԵՐՊԸ

II.

Բ. ԽՈՒԵՐԻԿ ՏԵՄԱԿԵՐԱՄԵՆՏ

Խօւերիկ տղան արի, քաջատրտ է և այդ մինչև անգամ յանդգնութեան է հասնում, զրա համար այս տեմպերամենտի տղային ոչ մի արգելք չի կարող իր մտադրած նպատակից յետ կանգնեցնել և որչափ դժւարութիւններ, խոչընդոտներ երևան՝ այնքան էլ նրա քաջութիւնը կը շատանայ: Խնչպէս օրինակ՝ նրա համար ոչ մի բարձր ծառ, ոչ մի լայն խորխորատ չը կայ. ամենքն էլ նրա համար միւսնոյնն են և ամենքի վրայ նա աշխատում է բարձրանալ, թռչել և այլն: Նա յանդուգն լինելով՝ առհասարակ ոչ մի բանից չի վախեանայ. իսկ եթէ սլատահլի՝ այդպիսի դէպքում զոնէ ոչ ոքի բան չի ասի:

Խօւերիկ աղջիկն էլ սիրով կուզենայ ձիավարել, մարմնամարզութեամբ զբաղւել և զրանցով աւելի մեծ բաւականութիւն, ուրախութիւն կը ստանայ. ուրեմն նա պարապում է այնպիսի գործերով, որոնք տղաների են յատուկ. այն ինչ աղջիկների կազմութեան համապատասխան գործերից, նա այնչափ բաւականութիւն չի ստանայ: Հասարակութեան, և կանանց շրջանի մէջ աւելի յանդուգն, առաջնորդող դեր կատարողը մեծ մասամբ սրանք են լինում, ինչպէս և սրանք են որ բուն կանացի քնքուշ, մեղմ, բնաւորութիւնից հեռանալով՝

վաղմունքն ընկերութիւններ, նրանց համար նոր իրաւունքներ, առաջադիմութեան համար նոր ճանապարհներ են բաց անում, կառավարութիւնից արտօնութիւններ խնդրում, լրագրութեան, գրականութեան մէջ մտքեր արծարծում. մի խօսքով՝ կանանց ազատութեան պաշտպան և դարկ տուողները մեծ մասամբ սրանք են հանդիսանում:

Խոլերիկ տղան զխաւորապէս այն բաների մէջ աւելի տւրախութիւն, հաճութիւն կը գտնի՝ որտեղ յաջողութիւն, վճռականութիւն, շտապով գործ կայ. այսինքն՝ գործեր՝ որտեղ ոչոք, դօրութիւն կայ. հէնց սրա համար է, որ նա ձի նստել, փայլուն զէնքեր, զինւորութիւն, որսորդութիւն աւելի է սիրում: Խոլերիկը յանդուգն, վճռական և արագ գործող լինելով՝ նրա բնատրութեան մէջ էլ մեծ մասամբ զթասրտութիւն, ողորմածութիւն պակասում է:

Խոլերիկ տղան աւելի երկիւղալի, սպառնացող է դէպի ուրիշները, մանաւանդ դէպի կենդանիները, այնպէս որ այս բանով սանգունիսիկի հակապատկերն է ներկայացնում: Խոլերիկ տղան սիրում է քարը ձեռին ման դալ, նա չի կարող իր ճանապարհի վրայ գտնւած թռչունին, շանը կամ կատին հանգիստ թողնել. եթէ նրանց մօտենալ չըկարողանայ, այն ժամանակ գոնէ չի մոռանալ ձեռքի քարը նրանց նետել, անհանգստացնել:

Խոլերիկ տղան հպարտանալով իր մարմնական ոյժի և ճարպիկութեան վրայ, միջոցներ է սրտնում այդ բանը ընկերակիցներին զգացնել տալ: Նա իր հաւասարների մէջ ահալի և դարմանալի կռւասէր է. նա իր կոշտ ու կռպիտ վարւողութեամբ, թոյլ տղաների մէջ մի տեսակի մեծութիւն, սլատիւ և որոշ հեղինակութիւն է ունիւմ ձեռք բերել, հէնց դրա համար էլ ով ուռումնալանում կամ դրսում հանդիստ մնալ է ուզում, պէտք է նրանից հեռու մնայ: Խոլերիկ տղան իրան պատիւ ու քաջութիւն կը համարէ՝ երբ հարւածների տակ անդամ իրան զսպում և չէ արտաւունք:

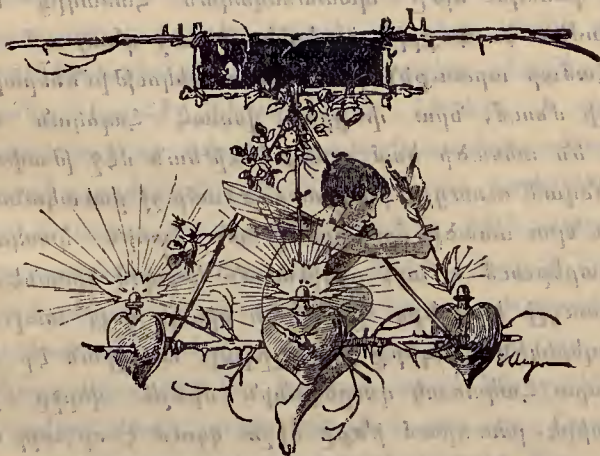
Միւսնոյն տեմպերամենտին պատկանող տղան է, որ փորձեր է անում, միջոցներ է որոնում ընկերակիցներին ուսուցչի դէմ լարել, դաւ պատրաստել: Միւսնոյն տեմպերամենտին պատկանող տղան է, որի մէջ մի տեսակ ցանկութիւն է առաջ դաւիս, թէ ինքը Ֆիզիկական ոյժով ուսուցչից պակաս չէ և պատժելիս կարող է նրան դիմադրել, անգամ ձեռք բարձրացնել: Արջապէս խոլերիկ տղան կարող է ծնողների, դատարանների կեանքը դառնացնել: Նա ամենախիստ պատիժների ժամանակ անգամ լաց լինել չի կարող, որովհետեւ զաւրիւմ համար մի տեսակ լուրամորթութիւն է համարում: Եթէ լաց էլ լինի, այն ժամանակ պէտք է հաստատ գիտենալ, որ դա աւելի շուտ կատաղութիւնից քան ցաւից է: Նա տրամադիր է շատ և զօրեղ կերպով բարկանալ, իսկ նրա ինքնահաճութիւնն ու յամառութիւնն անտանելի են: Իր կամքը կատարելու համար նա պատրաստ է բռնել, կանչել, օտքերը գետնէ գետին տալ և ոչ մի երկիւղից չի վախենալ, այդպիսի դէպքերում անգամ իր կեանքը կրգոհէ: Ով տղաներին հետեւ և զննել է, նա կը խոստովանւի որ իսկապէս խոլերիկ տեմպերամենտի մասին մեր ասածը չափազանց չէ: Ամբարտաւան խոլերիկին իր գործը արձակ ու ազատ կերպով կատարում է, եթէ մինչև անգամ նրանք պակասաւոր, վնասակար լինին. բայց ի հարկէ ոչ մի դէպքում արածների պակասութիւնը չի խոստովանւի, այլ ամեն կերպ աշխատում է ապացուցանել, որ իր արածներն օգտակար, առաքելնի են: Խոլերիկ տղան ներողութիւն խնդրելու սովորութեան չունի. նա չի կարող իր հպարտութիւնը զսպել և իրան ստորացել. իսկ եթէ ստիպւի այդ անել, այն դէպքում իր հպարտ գլուխը բարձր կը պահէ, շատ դժարութեամբ առաջ կերթալ, ամբողջ ձեռքի փոխանակ մատների ծալքը կամ մէկ մատը շտապով կը մօտեցնէ ուսուցչին կամ ընկերին: Նա միշտ ցանկանում է ինքնաանկախ լինել, իրան հաւատարիմ կամ իրանից բարձրերին՝ երբեք չի կարող տանել: Խոլերիկ տեմպերամենտը մեծ մարդիկ է (առաջ

բերում, նրանք պետութեան, ընտանիքի մէջ խոր թափանցում են: Երբ խօսերիկները կանոնաւոր չըդաստիարակին, այլ վատ ուղղութեամբ առաջ գնան՝ այն ժամանակ ծայրայեղ լեղափոխականներ, լանդուզն չարագործեր, բռնակալներ, անբարոյական, անառակ, անամօթ կանայք առաջ կրգան: Պօղոս առաքեալը, պսրտից Կիւրոս թագաւորը, Կարլոս մեծը, Հերոսուհի Յուդիղը հին Կտակարանում, Յուլիոս Կեսարը, Նապալէօն մեծը, Մարիա Թերեզան, Անգլիայի Նդիաբէթ թագուհին, ՍաՀակ Պարթև, Մեսրոպը Մաշտոց, Արշակ Բ. և այլն. սրանք հաւանօրէն խօսերիկ տեմպերամենտ ունեցող մանուկներ կալող էին լինել, որովհետև նրանք զանազան կողմերից իրանց կամքի զանազան ուղղութիւններով իսկապէս դրական կամ բացասական մեծութեան են հասել: Խօսերիկ տղայի մտածողութեան, դատելու ոյժը պատանեկական հասակից սկսած խոր և սրամիտ է: Փոքրիկ խօսերիկը առաջ գնալու և դարգանալու համար արտաքին թռուցիկ տեղեկութիւններով երբէք գոհ չի մնում, նրա փոքրիկ, վստահ, հոգեկան ոյժերը աշխատում են տեսածի կամ լսածի էութեան մէջ թափանցել: Նա շատ անգամ ուսուցչի բացատրութեամբ չի բաւականանում, այլ երբեմն նրա ասածի ճշմարտութեան մասին կասկածանքով է վերաբերում և այդ յաղթական կերպով կըտօնէ, եթէ յաջողի ուսուցչի կամ նրա գիտական սխալը ցոյց տալ: Երբ փոքրիկ խօսերիկին մի գիրք զուր չըգայ, նա դրան էլ երբէք չի սիրիլ, սրա հակառակ դուրեկանին մինչև վերջը բուռն կերպով կըսիրէ. ըստ որում ինքը միշտ զգում է որ սյդ գիրքը իրան որևէ բան հիմնական կերպով սովորեցրել կամ օգուտ է տւել:

Խօսերիկի կրքերը, մանաւանդ հսկարտութիւնը, պատշաճ սիրութիւնը շատ զօրեղ են, նրա զգացմունքի ել և էջը մանաւանդ բարեկամութիւնն ու վրէժխնդրութիւնը շատ խիստ են: Իր անելիք որոշումներն արագ ըմբռնում և գործողութիւններն էլ շուտով առաջ է տանում: Նրա կամքի ոյժը

գորեղ է. ինչ բանի ձեռնարկէ, ինչպէս ատում են, կամ սկէտք է ջարդու փշուր անէ և կամ կատարէ: Արպէս վերջաբան, խոյերիկ տղայի մասին կարճ կերպով կարելի է հետևեալն ասել: Նա յամառ, հպարտ, անձնապաստան, վրէժխնդիր, յանդիմանող, փառամոլ, անհնազանդ, խիստ և յանդուգն է: Միւս կողմից ուղղամիտ, անկեղծ, վեհանձն, առատաձեռն, սրամիտ, գորեղ կամ քիտէր է. ահա սրանք են նրա սեմագերամենտի առաւել և պակաս կողմերը:

Դ. Զիւնգարեան



ԹԱՆԱՐԻ ԵՒ ՍԱՌՈՅՑՆԵՐԻ ՄԷՁ *

(ՃԵՐԺԻՈՃ ՆԱՆՍԷՆԻ ձանապարհորդութիւնը դէպի հիւսիսային բևեռը)

Նանսէնը, և նրա ընկերները դեռ սկզբից մտադիր էին Օլէնիկի գետաբերանը գնալու: Իրանց ուղևորութեան համար պատրաստւած շներն առնելու համար, բաց սրա համար պէտք կըլինէր բաւականին դէպ հարաւ ցած իջնել, որը անվտանգ բան չէր, որովհետև մօտենում էր սեպտեմբերի 15-ը և «Փրամը» կարող էր ամբողջ ձմեռը մի տեղում արգելւած մնալ: Թէև Նանսէնը շատ էր ուզում աւելացնել իր շների քանակութիւնը, սակայն խելացի միտքը հարկադրեց նրան հրաժարւել այդ զիտաւորութիւնը կատարելուց, և «Փրամը» ազատ կերպով շարունակեց իր ձանապարհը դէպ ալևելք, օգտուելով այն դէպքից, որ լենայի գետաբերանը համարեա բոլորովին ազատ էր սառույցներից, որոնք հալոււմ էին սիբիրական մեծ գետերի տաք ջրերից:

Նանսէնի սիրտը ուրախ բաբախեց, երբ նա անարգել մօտենում էր Նոր Սիբիր կղզիներին: «Փրամի» բոլոր առադաստները բացւած էին և մեքենան արագ գործում էր, կարծես զգալով, որ շուտով կըհասնի իր անգործութեան

ժամանակը և որ սառույցները չափըշտակելով նաւը կըտանեն նրան հիւսիսային բևեռը:

Բաց Ուր են այդ սառույցները: Ահա արդէն սեպտեմբերի 18-ն է, իսկ օրը այնպէս թարմ է, արեւը այնպէս պայծառ է փայլում և ծովը այնպէս ուրախ խաղում, որ կարծես երբեք ունեցած չէ իր մէջ և ունենալու էլ չէ սառցային կոյտեր: Բայց և այնպէս մեր նաւաստիները հարցական հայեացքով են նայում դէպի հիւսիսը, սակայն երկինքը այնտեղ սև գոյն ունի, որը նշան է ծովի սառույցներից ազատ եղածին: «Փրամը» արդէն հասաւ հիւսիսային լայնութեան 77°, իսկ սառույցներ չըկան ու չըկան: Նանսէնը կարծում էր, թէ ազատ լույսը կըշարունակի մինչև հիւս. լայն. 78°, Սեբերդուպ նաւապետը լսել անգամ չէր ուզում նրա ասածը, նա ուզում է 80° կամ մինչև անգամ 85° հիւս. լայն. և միայն այն ժամանակ քաջ նաւապետը համաձայնէ անգործութիւն սկսել և յանձնել «Փրամը» սառույցներին և քաղաքավարի կերպով հասցնել նրան հիւսիսային բևեռը: Այս խօսակցութիւնները լսելով Նանսէնը ծիծաղում է Սեբերդուպի և այն գրքերի վրայ, որոնց մէջ նա կար-

*) Տես Ս. Պրիւս. № 10.

դացել էր հիւսիսային բևեռի չռառոյ ջրերի մասին:

Սեպտեմբերի 19-ին Նանսէնը գրում է. «Դէպի հիւսիս և դէպի հիւսիս ենք սլանում մենք, և որքան առաջ ենք գնում, այնքան էլ կարծես ծովը ազատ է դառնում սառույցներից: Զմտ պիտի շարունակւի արդեօք այդ: Ես համարեա ինքզինքս հարցնել եմ ուզում, ցնորք չէ արդեօք սա»:

Բայց և այնպէս Նանսէնը չռախալեց, որովհետև սեպտեմբերի 20-ին առաւօտեան «Փրամը» դիպաւ լողացող սառույցներին, բայց երբ ցրեց առաւօտեան մառախուղը և երևաց արևը, բոլորը տեսան, որ այդ սառույցներին սահման չըկար ինչպէս դէպ արեւելք, այնպէս էլ դէպ արեւմուտք: Լողալով այս արգելքի հիւսիս-արեւմտեան ծայրով, «Փրամը» մի աստիճանով ևս յառաջ գնաց դէպի հիւսիս, բայց Նանսէնի գլխակածը կատարեց և նաւը կպաւ ահագին սառույցի, այնպէս որ 78° հիւս. լայնութիւնից յետոյ ուղղւել անհնար եղաւ:

Այս կերպով 1893 թ. սեպտեմբերի 23-ը Նանսէնի ուղևորութեան նշանաւոր օրերից մինը դարձաւ, որովհետև այդ օրւանից մարդկանց աշխատանքը վերջացաւ, և հասաւ լողացող սառույցների դանդաղ, բայց միևնույն ժամանակ վտանգաւոր աշխատանքը: Ուղևորութեան անդամները օգ-

տւեցին իրանց արձակուրդի առաջին օրից և նւիրեցին նրան լուրի հետ մենամարտման:

Միևնույն ժամանակ ձմեռը մօտենում էր արագ քայլերով և պէտք էր դիմաւորել նրան ինչպէս հարկն է. եղանակը զգալի կերպով ցրտեց, ծովը ծածկեց սառցաշին կեղևով, իսկ օրերը բաւականին կարճացան:

«Փրամի» վրայ ապրում էր մի փոքրիկ հասարակութիւն, որ իր սեպհական միջոցներով բաւականութիւն էր տալիս զանազան անհրաժեշտ պէտքերին: Երբ պէտք լինէր մի որևիցէ գործիք շինել, Ամուսկսէնը պատրաստ էր իսկույն պէտքը կատարելու: Մոզշտաղը ցոյց տւեց մի քանի անգամ իր հմտութիւնը և տաղանդը ժամացույցներ և ուսումնական գործիքներ ուղղելու գործում: Դարբին Լարսը կատարում էր աւելի կոյիս աշխատանքներ, այն է՝ վեդրոներ էր շինում, դանակներ, ձուկ բռնելու գործիքներ. մի խօսքով բոլորն էլ ծանրաբեռնւած էին գործերով և Նանսէնը, թողնելով Յւրոպան, զուր էր վախենում, որ իր ընկերները սաստիկ պիտի ծանձրանան ձմեռային երկար օրերում:

«Փրամի» վրայ կատարւած ամենագլխաւոր գործերի մի մասն էին կազմում աստղաբաշխական հետազոտութիւնները, ու չանձնւած էին Սկոտտ Հանսէնին, իսկ նրա մշտական ասսիստենտն էր Իոգան-

աէնը, որի տեղը բռնեց 1891 թ. յուլիսից Նորդայլը. նրանով հետաքրքրուում էին ուղևորութեան բոլոր անդամները՝ սկսած այն ժամանականից, երբ սառույցները տիրեցին «Ֆրամին», տանելով նրան անչափ երկիրներ. «Երբ Հանսէնը կատարում էր իր հաշիւները, նրա խցում միշտ կարելի էր տեսնել տօնի պատճառով ազատ մի ամբոխ, որը սպասում էր լսել այդ հաշիւների հետեանքը, այն է՝ դէպի հիւսիս է ուղևորւել արդեօք նաւը կամ դէպի հարաւ վերջին դիտումից յետոյ: Ահա դրա հետեանքից էր կախւած նաւի վրայ գտնւողների հոգւոյ տրամադրութիւնը»:

Բացի այս հետազօտութիւններից, պէտք է չիշել նաև ջրի ջերմութեան աստիճանը և նրա որքան աղ պարունակածը զանազան խորութիւնների մէջ, օդային ելեքտրականութեան որոշումը, սառույցի կազմակերպութեան, բարդութեան և հաստութեան հետազօտութիւնը և նրա ջերմութիւնը զանազան շերտերում, սառույցի տակ գտնւած ջրի հոսանքների ուղղութիւնը և արագութիւնը որոշելը և այլն և այլն: Այս գործերը գլխաւորապէս կատարում էր ինքը՝ Նանսէնը, որի տեղը բռնեց վերջերը Բլէսսենզ Բժիշկը:

Նաւի վրայ ժամանակը շատ միակերպ էին անցկացնում, մի օրը միւսից շատ քիչ էր զանա-

զանւում և բաւական է այդ օրերից մինը նկարագրել, որ ընթերցողը գաղափար ունենայ բոլորի մասին:

Առաւօտեան վեր էին կենում ժամը 8-ին և Նախաճաշում: Զաւարթը երեք անգամ հաց էին եփում: Նախաճաշին խմում էին մի օր զահուէ, միւս օրը—շոկոլադ. յետոյ զահուէն տալիս էին շաքար շերտերով թէյ, իսկ մնացեալ երեք օրերը, — շոկոլադ: Նախաճաշից յետոյ իւրաքանչիւրը իր զործն էր կատարում: Ժամը կէսօրի 1-ին ճաշում էին: Ճաշին տալիս էին երեք տեսակ կերակուր, ապուր, միս և քաղցրաւենիք կամ ապուր, ձուկ և միս կամ ձուկ, միս և քաղցրաւենիք: «Ես կարծում եմ»—ասում է Նանսէնը—, որ բոլորը բաւական էին մեր սնունդից, նա մեզ համար տան սնունդից վատ չէր, իսկ մեզանից մի քանիսի համար մինչև անգամ լաւ ևս էր»:

Ուստի մենք շուտով սկսեցինք նմանել որկրամոլների, մինչև անգամ մեզանից երկուսին պէտք եղաւ հաստանալու դէմ մրցել: Ճաշից յետոյ գնում էինք խոհանոց ծխելու, որից յետոյ դարձեալ սկսում էինք աշխատել: Ժամը 6-ին վերջանում էին օրական բոլոր աշխատանքները և նստում էինք երեկոյեան հացն ուտելու, որը նոյնն էր լինում, ինչ որ նա-

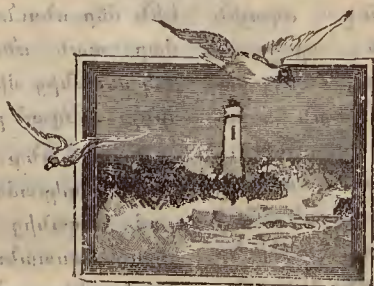
խաճաշիկն էր, ընթրիքից յետոյ նորից ծխում էինք լսողանոցում, իսկ կայուստ կոմպանիան դառնում էր կարդալու լռիկ դահլիճ:

«Մենք—գրում է Նանսէնը—անընդհատ օգտուում էինք անթանգագին գրադարանից, որը լեզ նւիրւած էր պառտաձեռն հրատարակողներից և մեր ընկերներից: Եթէ այդ բարեսիրտ նւիրողները կարողանային տեսնել մեզ երեկոներին, երբ մենք ծռելով գլուխներս գրքերի և պատկերների վրայ, կարդում էինք կամ նայում պատկերներին, նրանք անշուշտ կըհասկանային, թէ ինչպիսի թանգագին համր ընկերներ էին նրանք մեզ համար: Ժամը 8-ին նստում էինք թուղթ կամ ուրիշ մի որևէ բան խաղալու: Ժամը 12-ին ննջում էինք և մե-

զանից մինը միշտ դիշերը կարդապահուցիլն էր անում մի ժամ: Կարդապահի գործի ամենադժար մասն էր կազմում իր օրատետրի մէջ ամենայն ինչ գրելը և հետեւել շների հաշիւու ժամանակ՝ չէր երևում արդեօք արջու Բացի Ղրանից, իւրաքանչիւր 4 կամ 2 ժամ կարգապահը ցած էր իջնում սառուցի վրայ մետեօրախօսական դիտողութիւնների համար: Ընդհանրապէս ժամանակը շատ լաւ էր անցնում և շնորհիւ բոլորի իւրացրած: Կանոնաւոր սովորութիւնների, բոլորը իրանց շատ լաւ էին զգում, կարծես ոչ թէ ապրում էին մռայլ, սառցային անապատների մէջ, այլ իրանց հայրենիքում...

Ս. Պապիեան

(Կըշարունակել)



Խմբագիր հրատարակիչ՝ ՏԻԳՐԱՆ ՆԱԶԱՐԵԱՆ

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 10-го декабря 1899 г.

Типография К. П. Мартиросянца, Орб. уа. д. № 1—2

ОТКРЫТА
ПОДПИСКА НА

1900

ЗАДУШЕВНОЕ

СЛОВО

ДВА еженед. иллюстрир. жур-
нала для **ДѢТЕЙ**: младш. (5—9
л.) и старш. (9—14 л.) возраста,
основанные

С. М. МАКАРОВОЙ
и издаваемые съ участіемъ
известныхъ русскихъ писате-
лей, педагоговъ и художни-
ковъ.

ПОДПИСНОЙ ГОДЪ

СЧИТАЕТСЯ СЪ 1-го НОЯБРЯ

Подписчики
каждаго изд.
получать въ
теченіе года

52 №№

БОГАТО иллюстриров. журнала,
включающаго въ себя разнообразное
чтеніе для дѣтей; для родителей-же:

„ДѢТСКІЯ МОДЫ“ и „ПЕДА-
ГОГИЧЕСКІЙ ЛИСТОКЪ“.

Кромѣ того, подписчикамъ бу-
дутъ разосланы въ теченіе года

ПРЕМИИ:

а) Къ журналу для дѣтей млад-
шаго возраста: **БОЛЬШАЯ ХРО-
МОЛИТОГРАФИРОВАННАЯ НАР-
ТИНА** размѣромъ $14\frac{1}{2} \times 10\frac{1}{2}$
вершковъ: „СЪ ДОБРЫМЪ УТ-
РОМЪ“ и 6 томиковъ „НОВОЙ
БИБЛИОТЕЧКИ ЗАДУШЕВНАГО
СЛОВА“ съ иллюстраціями.

б) Къ журналу для дѣтей стар-
шаго возраста: „Русскій Лите-
ратурный Пантеонъ“—3 больш.
выпуска; „Русскіе писатели въ
краткихъ характеристикахъ; 16
выпуск. „Библиотекѣ Знамени-
тыхъ Писателей Для Юноше-
ства“ и „Календарь“ въ изыщ.
перепл., со „Справочникомъ“.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА
каждаго изданія на годъ,
съ доставкой и пере-
сылкою

6 р.

Допускается разсрочка: перво-
начальный взносъ 2 рубля.

Подписка приним. въ книжн.
магазинъ **Т-ва М. О. Вольфъ:**

С.-Петербургъ, Гост. Дв., 18.

Москва, Кузн. Мостъ, 12.

ՀԱՅՍ ՏԵՍԱԻ

ԱՅԳԱԴՐԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍԻ

1899 թ. № 1

(456 եր. 15 պատկեր, 2 փաթեթ)
№ 2 լոյս կրեստնի դեկտեմբերի վերջին.

Բովանդակություն

Ազգագրություն.— Բուլանըն կամ Հարբ
գաւառ. Բենսէի.— Ալաշկերտի բանաւոր
գրականութիւն. Նժդեհեանի. Զիրակի
ժողովրդական երգեր, Խաճահեանի.
Գանձակի գաւառ, Ե: Լալայեանի. Համ-
շէնի հայեր՝ Յ. Մուրադեանի: Իրախո-
սութիւն:

Մարդարանություն.— Նորագոյն տե-
սութիւններ գերդաստանի, հասարակո-
ւթեան և պետութեան ծագման մասին,
Պոպոգայի, Թարգմ. Ե. Լ.: Տարբերք Ազ-
գագրութեան, պրոֆ. Ռատցէլի, Թարգմ.
Ի. Յարութիւնեանի:

2 գրքի բաժանորդագրինն է 3 ր.

Դիմել՝ Երվանդ Լալայեան, Թիֆլիս,
Семинарія Нерсисянъ

Հրատ. Ե. Լալայեան

Հայոց տեսաւ

ՕՐԻՈՐԴԻ ԱՇԽԱՏԸ

Գինն է 25 կոպ.

Դիմել՝ Բալու, Ափրաքու Բաբурյան, Թի-
սոգրափյա „Արօր“.

ԳԼԱՄԱՏՈՆ

ԼԷՕԻ

Գինն է 80 կոպ.

Դիմել՝ Թիֆլիս, Կոնտոր օրիւն
իշխանի Արմանսկիի քննիչ (Լորիս-
Մելիքովսկայա № 11) կամ Tiflis,
(Russie), Société de la publication
des livres Arméniens): Գրասենեա.
Կոնս վաճառուում են ընկերութեան
և ալ գրքերը: Յանկացողներին գրա-
ցուցակ ուղարկուում է:

Բացւած է 1900 թ. բաժանորդագրութիւնը

XI ՏԱՐԱՉ XI

Պատկերագարդ շաքաւթաւթերթ ընտան. ընթերցանութեան համար
Հրատարակում է նոյն ուղղութեամբ, ծրագրով եւ աշխատակից-
ների մասնակցութեամբ:

ՏԱՐԱՉԸ լոյս է տեսնում ամեն կիրակի, իւրաքանչիւր № 1—2 քերթ,
սուրեկան 48—50 ՁՆՁ:

Ն Պ Ա Տ Ա Կ

ՏԱՐԱՉԸ ԱՂԲԻՐԻ հասունացած սաների խնդակցութեան և վշտի ամ.
տաշաչտողն է, նրանց մտքերի, գգացումների թարգմանը:

Տարագր ձգտում է առաջադիմութեան ուղիղ ճանապարհով բնթացող,
առաքինութեամբ օժտւած, գիտութեան անշէջ լուսով զարգացած, եղբայրա-
րութեամբ բորբոքւած հայ անդամներ սնուցանել:

Ծ Ր Ա Գ Ի Ր

Գեղարուեստ եւ գիտութիւն: Պատմական, ժամանակակից վիպեր, պատկերներ, Թատ-
րոնական գրւածքներ: Բանաստեղծութիւն: Քննադատութիւն: Կենսագրութիւն: Կար, մե-
ծեռադործ եւ ամեն նորութիւն արհեստների վերաբերեալ: Տնային արդիւնագործութիւն,
տնտեսութիւն: Ճանապարհորդութիւն եւ արկածք: Երաժշտութիւն եւ Թատրոն: Լուրեր
տեղեկութիւններ: Յօդւածներ եւ այլն: Ֆիլիսոփոն, ծաղր, առած եւ կատակ: Շախմատ
եւ այլ խաղեր, Բերքաւ: Հարցեր, խորհուրդներ: Այլ եւ այլք: Սուրհանդակ:

Բացի այն, որ Տարագր ընթերցանութեան շատ նիւթ է տալիս բելետրիստի-
կայից, պակաս էջեր չեն զարդարւում և կրիտիկական յօդւածներով: Գեղար-
ուեստն ու տնտեսագիտական, հասարակական գիտական յօդւածները քաղւում
են և կազմւում հաւատարիմ աղբիւրներից մեր ժամանակէտ աշխատակիցների
ձեռքով:

ՏԱՐԱՉԻ
տարեկան 4րդ 6

ԲՈՒՐ. (Սրտասանման 10 ր. (30 Քր.):

ԱՂԲԻՐ-ՏԱՐԱՉԻ բաժանորդագրիւր պրէմիաներով Հանդիս
XIX դարու եւ 12 ՁՆՁ Պարիզի մոդաներ,
անկախ Տարագից 10 րուր: (Սրտասանման 18 ր. կամ
50 ֆռ.):

Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, редакция иллюст. жур. ТАРАЗЪ կամ Tiflis (Caucase)
Réd. du jour. Taraz.

Խմբագիր-հրատարակիչ՝ ՏԻԳՐԱՆ ՆԱԶԱՐԵԱՆ

Բացաժ է 1900 թ. բաժանորդագրութիւնը

XVIII ԱՂԲԻԻՐ XVIII

Միամսեայ պատկերազարդ հանդէս մանուկների, ծնողների և դաստիարակների համար:
Կրօնաստեղծի նոյն ուղղութեամբ եւ աշխատակիցների մասնակցութեամբ:
Պրէմիաները ստանում են Աղբիւր և Տարագ միւսնոյն հասցէով ստացող բաժանորդները:

ՀԱՅՏԱՆ. Աղբիւրի նպատակն է զարթեցնել և զարգացնել հայ երեխայի մէջ բարի նախանձ դէպի փեսան ու ազնիւր և ատելութիւն դէպի չարն ու վատակարգը:
Աղբիւրը իր մատաղ ընթերցողների սրտերում ցանդում է գծութեան, ինքնաճանաչութեան, անվեհերութեան սերմեր:



ԾՐՈՂԻՐ Ս. Մանկական բաժին. Մանրակ, Գ. Զրոյց, Հ. Բիւթ, Ծանապարհորդութիւն, Վենագրութիւն, Բանաստեղծութիւն: Գիտութիւն և արեւս: Նոր լուրեր: Այլ և այլք: Զարգացիք: Մանկական, Գրեթէ, Եւրոպայի և այլ լազեր. Բնութեան, Թւարածանական խնդիրներ. Անեկատ. Հանդուկ, Երգեր նոտաներով:
Բարձր. Կրթութեան և դաստիարակութեան վերաբերեալ նամակներ և տեղեկութիւններ: Ստաշկոյնութիւններ: Խորհուրդներ: Մասնախօսութիւն և նոր գրքեր: Խառն լուրեր:

ԱՂԲԻԻՐԻ տարեկան բաժանորդագինն **3** ռ. արտասահման 15 ֆր.

Աղբիւր-Տարագի պրէմիաներն են I) ՀԱՆԴԵՍ XIX ԴԵՐԻ, շքեղ, հայերիս մէջ դեռ չեղած Հրատարակութիւն II) Պարիզի մոլաներ, 12 №№, իւրաքանչիւր ամիս, անկախ Տարագից:

Խնդրում ենք Աղբիւր-Տարագին բաժանորդ գրել ցանկացողները աճապարեն փութով ստորագրել, որպէս զի նախորդ տարիների նման նոր բաժանորդ գրողները չըզրկւեն Ա ղ Բ Ի ւ ր - Տ ար ա գ ի առաջին №№-ից:

Հասցէն՝ Тифлисъ, редакция иллюстр. жур. „Агбюръ. Tiflis. (Caucase). Réd. du jour. «Agbüre».

Ա. Բաժին

Նոր եւ հին տարու պարահանդէսը (պատկեր): Ես ձեզանից հաց խնդրեցի.—Ո. Ա.: Խոնարհ եղիք.—Ջանադան Մեհրաբեան: Ախ, այն ինչո՞ւ երազ էր (ոտն.)...—Ջ. Բ. Բալուղեան: Փոքրիկ վանիւն (Ենտոն Չեխովից).—Սրշակ Մնացականեանց: Պանդխտի գանգասը (ոտանաւոր).—Մկրտիչ Մարիկեանց: Բամադասա եւ Ռադովան (Ն. Ս. Լեւիովի) Թարգմ.—Մելք. Եսայեանց: Տասիկն ու Գոհարիկը (պատկեր): Տեղագրական նամականի (Սիբելի Լեոն).—Սերգոյ: Օլաճ Տարլախէն. IV. (խլանդական դրոյց) Համառոտեց Ներսէս քահ. Նիկողոսեանց:

Բ. Բաժին.

Տղաների չորս տեսակներէն. —Դ. Չիլինլարեան: Պննւած փղի վրայ եմ նստացնում անգլիացուն (պատկեր): Մօր խոստովանութիւնը (ժան Պօլ' Բիլտերից).—Մաղաւուդեան:

Յայտարարութիւններ

Աղբիւրի մօտ տարւոյ յունարի №-ը լոյս կը տեսնի Ջորճնէնից յետոյ եւ կուղարկուի միմիայն նրանց, որոնք մտրոգած կըլինեն իրանց բաժանորդագրութիւնի: Մանկական եւ պատանեկական քնքերցանութեան համար միակ պատկերագարդ Աղբիւր ամսագիրը տարաբախտաբար շատ քիչ է տարածուած հայ ընթանիքներում: Տարեկան 3 ր. այնքան մի չնչին գումար է, որ ամենավէ ջին վաճառականը, արհեստաւորը, գործակատարն ու բանւորը առանց նեղութեան կարող են վճարել եւ ստանալ իրանց գաւալի համար: Հայ ծնողներին, երեխաների բարեկամներին հրաւիրում ենք ստանալ Աղբիւր:

Գեղեցեմբեր 19-ին երկրաշարժից վնասուած Ախալքալաք գիւղացիներին ապաստարանի համար Աղբիւր-ճարագի իմբադրութիւնը իր կողմից նւիրեց 500 ր. գրքեր, պատկերներ (որոնց թւում 100 հաս Իրիգոր Արծրունու նննապակու վրայ մեծադիր պատկերից, Լոնդոնում պատրաստուած) և նկարներ, որ նրանց վճառումից զոյացած ամբողջ գումարը աղէտից վնասուածների համար իր բարեհայեցողութեամբ գործադրէ այս առիթով Թիֆլիսի պ. Նահանգապետի նախագահութեամբ կազմուած մասնաժողովը:

Ե-
ան
ա-
ա-
իի
(ի)
ի):
սճ
էս

ն:
ի):
է-

նի
նի
ն-
ու
ու
ր.
ն-
նի
նի

սք
ա-
իի
ու
է
րր
ր-
ա-



Եւր էւ հիւ սարու պարահանդէսը